

Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет правничих наук
Києво-Могилянська школа врядування імені Андрія Мелешевича

СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНЕ ІНВЕСТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ
РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

SOCIALLY RESPONSIBLE INVESTMENT AS AN INSTRUMENT OF
IMPLEMENTATION OF THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT POLICY

Кваліфікаційна робота

Виконав здобувач освітньої програми
«Суспільне і приватне врядування»

О.В. Оливко

Науковий керівник
доцент Києво-Могилянської школи
врядування імені Андрія Мелешевича
к.держ.упр., доцент

Л.В. Ільченко-Сюйва

Рекомендована оцінка

Підпис

Київ-2025

**Соціально відповідальне інвестування як інструмент реалізації політики
сталого розвитку**

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛІТКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	7
1.1. Теоретико-методологічні засади формування і реалізації політики сталого розвитку.....	7
1.2. Сутність та особливості реалізації соціально відповідального інвестування.....	11
1.3. Систематизація підходів до оцінювання соціально відповідального інвестування.....	15
Висновок до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДОСВІДУ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	24
2.1. Ретроспективний аналіз реалізації соціально відповідального інвестування в Україні.....	24
2.2. Дослідження міжнародного досвіду у розвитку соціально відповідального інвестування (на прикладі компанії Horizon Capital)	30
Висновок до розділу 2.....	37
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ	40
3.1. Систематизація основних викликів та перспектив соціально відповідального інвестування в контексті реалізації політики сталого розвитку.....	40
3.2. Стратегії розвитку соціально відповідального інвестування в Україні	45
Висновок до розділу 3.....	51
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ.....	68

ВСТУП

Актуальність дослідження. Актуальність теми дослідження "Соціально відповідальне інвестування як інструмент реалізації політики сталого розвитку" обумовлена зростаючим значенням екологічних, соціальних і управлінських аспектів у прийнятті інвестиційних рішень. У сучасному світі глобальні виклики, пов'язані зі змінами клімату, виснаженням природних ресурсів і соціальною нерівністю, вимагають нових підходів до інвестування, що сприяють гармонійному розвитку економіки та суспільства.

Одним з ефективних інструментів досягнення сталого розвитку є соціально відповідальне інвестування (SRI), яке враховує не лише фінансові показники, але й нефінансові критерії, зокрема екологічні, соціальні та управлінські (ESG) фактори. Це дозволяє залучати капітал у проєкти, що сприяють сталому розвитку, мінімізують негативний вплив на довкілля та сприяють соціальній відповідальності бізнесу.

У світі відзначається значний ріст обсягу соціально відповідального інвестування. Провідні фінансові установи та корпорації адаптують свої інвестиційні стратегії, враховуючи ESG-критерії. За останні роки число інвесторів, що підтримують принципи SRI, зросло в кілька разів, що свідчить про зміну парадигми сучасного фінансового ринку та визнання значущості сталого розвитку.

В Україні соціально відповідальне інвестування ще перебуває на етапі становлення, проте вже спостерігаються позитивні зрушення. Уряди, фінансові інститути та бізнес-структури все більше приділяють увагу питанням сталого розвитку, що зумовлює потребу в розробці дієвих стратегій та механізмів впровадження SRI у вітчизняну практику.

Важливим аспектом соціально відповідального інвестування є його роль у забезпеченні довгострокової економічної стабільності та конкурентоспроможності національних економік. У цьому контексті

дослідження механізмів реалізації SRI, адаптації міжнародного досвіду та оцінювання ефективності таких інвестицій набуває особливого значення.

Актуальність теми також підкріплюється необхідністю вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює соціально відповідальне інвестування. Україна має значний потенціал для інтеграції SRI у фінансову систему, але для цього потрібні злагоджені дії держави, бізнесу та громадських організацій.

Таким чином, дослідження соціально відповідального інвестування як інструменту реалізації політики сталого розвитку є надзвичайно актуальним. Воно дозволяє визначити ключові напрями розвитку цього процесу в Україні, оцінити міжнародний досвід та виробити ефективні механізми його впровадження у національну економічну систему.

Ступінь наукової розробленості теми. Соціально відповідальне інвестування та його взаємозв'язок із політикою сталого розвитку стали предметом досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців. Зокрема, значний внесок у теоретичне обґрунтування СБІ зробили такі західні дослідники, як Дж. Елкінгтон, який розвинув концепцію "потрійного підсумку" (Triple Bottom Line), та Б. Емерсон, що запропонував поняття "інтегрованого капіталу". В українському науковому дискурсі питання соціально відповідального інвестування досліджували такі автори, як О.Кузьмін, С. Пилипенко, Ю. Прокопишин, які аналізували потенціал ESG-інвестицій для економіки України.

Робота цих та інших авторів вказують на те, що в умовах глобальних екологічних, соціальних та економічних викликів особливого значення набуває концепція сталого розвитку, яка спрямована на досягнення балансу між економічним зростанням, соціальною справедливістю та екологічною відповідальністю. Одним із ключових механізмів реалізації цієї політики є соціально відповідальне інвестування (СБІ), що передбачає врахування екологічних, соціальних та управлінських критеріїв (ESG) у процесі ухвалення інвестиційних рішень. В Україні цей напрям ще перебуває на етапі

становлення, тоді як у розвинених країнах він вже довів свою ефективність як інструмент підтримки сталого розвитку.

Проте, незважаючи на зростаючий інтерес до цієї теми, відсутність єдиних методологічних підходів до оцінки ефективності соціально відповідального інвестування залишається актуальною проблемою.

Метою даної роботи є системний аналіз соціально відповідального інвестування як інструменту реалізації політики сталого розвитку та визначення перспектив його розвитку в Україні. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- узагальнити теоретико-методологічні засади соціально відповідального інвестування;
- визначити особливості реалізації політики сталого розвитку та її взаємозв'язок із СВІ;
- здійснити ретроспективний аналіз розвитку соціально відповідального інвестування в Україні;
- дослідити міжнародний досвід у цій сфері та визначити можливість його адаптації до українських реалій;
- систематизувати основні виклики та перспективи розвитку СВІ в Україні;
- розробити рекомендації щодо стратегій розвитку соціально відповідального інвестування в контексті глобальних викликів.

Об'єктом дослідження є процес соціально відповідального інвестування в Україні та світі. **Предметом дослідження** є механізми, підходи та інструменти реалізації соціально відповідального інвестування як складової політики сталого розвитку.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Теоретико-методологічні засади СВІ досліджувалися за допомогою аналізу та синтезу, порівняльного аналізу та узагальнення. Історичний підхід дозволив простежити еволюцію соціально відповідального інвестування, а методи

статистичного аналізу сприяли оцінці сучасного стану та динаміки цього явища. Для розробки практичних рекомендацій застосовувався прогностичний метод.

Наукова новизна дослідження. Наукова новизна роботи полягає у комплексному підході до аналізу соціально відповідального інвестування як ключового елемента реалізації політики сталого розвитку, що включає систематизацію теоретичних підходів, оцінку історичної еволюції цього явища та визначення стратегій його розвитку в Україні з урахуванням міжнародного досвіду.

Практичне значення отриманих результатів. Запропоновані у дослідженні підходи до оцінки соціально відповідального інвестування можуть бути використані для розробки державної політики у сфері сталого розвитку, а також для оптимізації стратегій компаній, що прагнуть інтегрувати ESG-принципи у свою діяльність. Результати дослідження також можуть бути корисними для фінансових аналітиків, інвесторів та організацій громадянського суспільства, що займаються питаннями сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі розглянуто теоретико-методологічні основи соціально відповідального інвестування та політики сталого розвитку. Другий розділ присвячений аналізу досвіду впровадження соціально відповідального інвестування як в Україні, так і за кордоном. У третьому розділі визначено основні виклики та перспективи розвитку соціально відповідального інвестування в Україні у контексті глобальних змін та запропоновано стратегічні напрями його розвитку.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

1.1. Теоретико-методологічні засади формування і реалізації політики сталого розвитку

Політика сталого розвитку є комплексним підходом до забезпечення гармонійного співіснування економічного зростання, соціального добробуту та охорони навколишнього середовища. Вона базується на ідеї, що нинішнє покоління повинно задовольняти свої потреби, не позбавляючи майбутні покоління можливості робити те ж саме. Вперше цей термін отримав широке визнання після публікації доповіді «Наше спільне майбутнє» (1987), підготовленої Всесвітньою комісією з навколишнього середовища та розвитку [3].

Основою політики сталого розвитку є 17 Цілей сталого розвитку (ЦСР), прийнятих ООН у 2015 році. Вони включають боротьбу з бідністю, забезпечення якісної освіти, гендерну рівність, чисту енергію, відповідальне споживання, захист клімату та інші аспекти, що сприяють гармонійному розвитку суспільства. Ці цілі спрямовані на створення світу, в якому економічне зростання не буде суперечити екологічним і соціальним потребам.

Одним із ключових завдань сталого розвитку є зменшення негативного впливу промисловості на довкілля. Це включає впровадження екологічно чистих технологій, перехід на відновлювані джерела енергії та зниження рівня викидів парникових газів. Зокрема, багато країн інвестують у розвиток сонячної та вітрової енергетики, прагнучи досягти вуглецевої нейтральності до середини XXI століття.

Соціальний вимір сталого розвитку передбачає забезпечення рівного доступу до ресурсів, освіти та охорони здоров'я. Гендерна рівність, подолання бідності та зменшення соціальної нерівності є важливими аспектами цієї політики. Наприклад, програми підтримки малого бізнесу та соціальні

ініціативи допомагають вразливим групам населення інтегруватися в економічне життя суспільства [5].

Економічний компонент сталого розвитку зосереджений на побудові «зеленої» економіки, що передбачає відповідальне використання природних ресурсів. Це включає розвиток циркулярної економіки, де відходи використовуються як сировина для нових продуктів. Такі підходи зменшують забруднення та сприяють більш ефективному використанню матеріалів.

Важливу роль у впровадженні політики сталого розвитку відіграють міжнародні організації, зокрема ООН, Європейський Союз та Всесвітній економічний форум. Вони розробляють стратегії, фінансують екологічні проекти та сприяють глобальному діалогу щодо ключових викликів сучасності. Завдяки міжнародній співпраці країни можуть обмінюватися досвідом і впроваджувати ефективні рішення.

На національному рівні уряди ухвалюють закони та програми, спрямовані на впровадження сталого розвитку. Наприклад, у багатьох країнах вводяться податкові пільги для підприємств, які використовують екологічно чисті технології, або створюються державні програми з озеленення міст і розвитку екотуризму.

Корпоративна відповідальність бізнесу також відіграє важливу роль у досягненні сталого розвитку. Багато компаній запроваджують екологічні стандарти, зменшують використання пластику, інвестують у проекти з енергоефективності та соціальної відповідальності. Це не лише покращує імідж підприємств, а й сприяє довгостроковій економічній стабільності.

Громадянське суспільство та окремі громадяни також можуть робити свій внесок у сталий розвиток. Усвідомлене споживання, сортування відходів, підтримка екологічних ініціатив і соціальна активність сприяють формуванню більш відповідального суспільства. Освіта та просвітницькі кампанії допомагають поширювати екологічні та соціальні цінності серед населення.

Політика сталого розвитку базується на комплексному підході до поєднання економічного зростання, соціального добробуту та екологічної

безпеки. Її формування ґрунтується на міждисциплінарних теоріях, які включають економічні, екологічні, соціальні та управлінські концепції. Основним методологічним підґрунтям сталого розвитку є принципи екологічної рівноваги, соціальної справедливості та економічної ефективності [4].

Теоретичні засади сталого розвитку формувалися під впливом класичних економічних теорій Адама Сміта, Томаса Мальтуса та Джона Стюарта Мілля, а також сучасних концепцій екологічної економіки та соціальної стійкості. Зокрема, теорія "екологічної модернізації" стверджує, що економічне зростання може відбуватися одночасно зі збереженням природних ресурсів за умови інноваційного розвитку та впровадження чистих технологій.

Методологічні підходи до дослідження сталого розвитку включають системний аналіз, синергетичний підхід та концепцію адаптивного управління. Системний аналіз дозволяє оцінити взаємозв'язок між економічними, соціальними та екологічними чинниками, тоді як синергетика пояснює механізми стійкого розвитку через взаємодію складних систем. Адаптивне управління сприяє динамічному коригуванню політики сталого розвитку відповідно до змін у зовнішньому середовищі.

Одним із ключових методологічних підходів є концепція "трикутника сталого розвитку", яка включає три взаємопов'язані складові: економічну, соціальну та екологічну. Оптимальний баланс між цими елементами визначає ефективність політики сталого розвитку. Відсутність рівноваги, наприклад, домінування економічних інтересів над екологічними, може призвести до екологічних криз та соціальної нестабільності.

Формування політики сталого розвитку відбувається на основі міжнародних нормативно-правових актів та рекомендацій, таких як Декларація Ріо-де-Жанейро (1992), Порядок денний на XXI століття та Цілі сталого розвитку ООН (2015). Національні уряди адаптують ці положення до внутрішніх умов, розробляючи відповідні стратегії та програми [8].

Важливу роль у реалізації політики сталого розвитку відіграють механізми державного управління, які включають нормативно-правове регулювання, економічне стимулювання та інформаційно-просвітницьку діяльність. Законодавчі ініціативи сприяють впровадженню екологічних стандартів, тоді як економічні інструменти, такі як "зелені" податки та екологічні субсидії, стимулюють бізнес до впровадження екологічно чистих технологій.

Методи оцінювання сталого розвитку включають індикатори сталого розвитку, екологічні аудити та стратегічне прогнозування. Індикатори, наприклад, Індекс екологічної ефективності та Індекс людського розвитку, дозволяють оцінити рівень досягнення сталого розвитку в конкретних країнах або регіонах. Екологічний аудит допомагає аналізувати вплив економічної діяльності на навколишнє середовище, тоді як стратегічне прогнозування спрямоване на оцінку можливих сценаріїв майбутнього розвитку.

Головними викликами реалізації політики сталого розвитку є глобальні екологічні проблеми, соціальна нерівність та недостатня узгодженість між економічними та екологічними цілями. Вирішення цих проблем вимагає посиленої міжнародної співпраці, розвитку екологічної свідомості та підвищення ефективності державного управління.

Роль науки та інновацій у забезпеченні сталого розвитку є надзвичайно важливою. Розвиток відновлюваних джерел енергії, ресурсозберігаючих технологій та циркулярної економіки сприяє зменшенню негативного впливу людської діяльності на довкілля. Інвестиції в освіту та дослідження сприяють формуванню культури сталого розвитку в суспільстві [10].

Таким чином, політика сталого розвитку є важливим напрямом сучасного світу, що охоплює екологічні, соціальні та економічні аспекти. Вона вимагає спільних зусиль держав, бізнесу та громадськості для створення збалансованого майбутнього. Хоча існує багато викликів на шляху досягнення сталого розвитку, поступові зміни та міжнародне співробітництво дають підстави для оптимізму.

Теоретико-методологічні засади формування та реалізації політики сталого розвитку ґрунтуються на міждисциплінарних підходах, міжнародних нормативних актах, державному управлінні та науково-технічному прогресі. Комплексне поєднання цих елементів дозволяє забезпечити гармонійний розвиток суспільства, економіки та природи, створюючи умови для добробуту нинішніх і майбутніх поколінь.

1.2. Сутність та особливості реалізації соціально відповідального інвестування

Соціально відповідальне інвестування (СВІ) є сучасним підходом до розподілу фінансових ресурсів, що враховує не лише економічну доцільність, а й соціальні та екологічні наслідки інвестиційної діяльності. Цей підхід спрямований на підтримку компаній і проєктів, які відповідають принципам сталого розвитку, корпоративної соціальної відповідальності та етичного ведення бізнесу. Таким чином, СВІ поєднує фінансову вигоду із соціальним добробутом та екологічною стійкістю.

Основою соціально відповідального інвестування є критерії ESG (Environmental, Social, Governance), які визначають екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності підприємств. Екологічний компонент охоплює питання змін клімату, управління природними ресурсами та зменшення шкідливих викидів. Соціальний аспект включає захист прав працівників, рівноправність, дотримання трудових норм і вплив на місцеві громади. Управлінська складова передбачає прозорість у прийнятті рішень, боротьбу з корупцією та дотримання етичних стандартів.

Реалізація соціально відповідального інвестування здійснюється через різні фінансові механізми. Зокрема, інвестори можуть обирати компанії, що дотримуються принципів сталого розвитку, або виключати з портфелів підприємства, які залучені до виробництва шкідливих продуктів (наприклад,

тютюнових виробів, зброї чи викопного палива). Також активно розвивається практика «активного володіння», за якої інвестори взаємодіють із компаніями, впливаючи на їхню соціальну та екологічну політику [12].

Однією з ключових форм соціально відповідального інвестування є тематичні інвестиції (impact investing), які спрямовані на підтримку проєктів із вираженим соціальним чи екологічним ефектом. Прикладами таких інвестицій є фінансування відновлюваної енергетики, програм доступного житла, освіти та медичних послуг у країнах, що розвиваються. Подібні проєкти поєднують фінансову прибутковість із суспільною користю.

Ефективність соціально відповідального інвестування оцінюється за допомогою спеціалізованих рейтингів і аналітичних інструментів. Відомі агентства, такі як MSCI ESG Research, Sustainalytics та FTSE Russell, розробляють методики для оцінки компаній за критеріями сталого розвитку. Використання таких показників дозволяє інвесторам ухвалювати зважені рішення щодо інвестування в етично орієнтовані активи.

СВІ має значний вплив на фінансові ринки, стимулюючи підприємства до підвищення рівня прозорості, соціальної відповідальності та екологічної безпеки. Зростаючий попит на стійкі інвестиції змушує компанії адаптувати свої бізнес-моделі до вимог ESG, що позитивно позначається на їхній репутації та довгостроковій прибутковості. Водночас впровадження екологічних та соціальних стандартів сприяє загальному покращенню умов праці, екологічній стабільності та соціальному розвитку.

Попри позитивні аспекти, соціально відповідальне інвестування має певні виклики. Одним із головних є відсутність єдиних стандартів оцінки ESG-показників, що ускладнює порівняння компаній та створює ризик «зеленого камуфляжу» (greenwashing) – ситуації, коли підприємства неправдиво заявляють про свою екологічну відповідальність. Іншою проблемою є обмежена ліквідність деяких ESG-активів, що може впливати на їхню інвестиційну привабливість [15].

Регуляторна підтримка відіграє важливу роль у розвитку соціально відповідального інвестування. Уряди та міжнародні організації розробляють нормативно-правові акти, які зобов'язують компанії розкривати інформацію про їхній ESG-вплив. Наприклад, Європейський Союз запровадив Директиву щодо нефінансової звітності, яка зобов'язує великі компанії публікувати дані про свою екологічну та соціальну діяльність.

Розвиток соціально відповідального інвестування стимулюється зростаючим усвідомленням суспільства щодо екологічних і соціальних викликів. У сучасному світі інвестори дедалі більше прагнуть вкладати кошти не лише у фінансово вигідні, але й у соціально значущі проекти. Це сприяє трансформації світової економіки у бік більшої стійкості та відповідальності.

Соціально відповідальне інвестування (СВІ) є важливим напрямом сучасної фінансової діяльності, що передбачає інтеграцію соціальних, екологічних та управлінських (ESG) критеріїв у процес ухвалення інвестиційних рішень. Його головною особливістю є прагнення не лише до фінансової прибутковості, а й до створення позитивного соціального впливу. Завдяки СВІ фінансові ресурси спрямовуються на підтримку сталого розвитку, підвищення соціальної справедливості та екологічної відповідальності.

Основою реалізації соціально відповідального інвестування є система ESG-критеріїв, що охоплює три ключові аспекти: екологічний (Environmental), соціальний (Social) та управлінський (Governance). Екологічний компонент передбачає врахування впливу компаній на довкілля, скорочення викидів парникових газів, раціональне використання природних ресурсів. Соціальний аспект включає дотримання прав працівників, сприяння гендерній рівності та підтримку місцевих громад. Управлінська складова зосереджується на прозорості управління, боротьбі з корупцією та ефективності корпоративного управління [1].

СВІ реалізується через різноманітні фінансові інструменти, серед яких найбільш поширеними є ESG-фонди, облігації сталого розвитку, соціальні інвестиційні фонди та краудфандингові платформи. ESG-фонди формуються

на основі компаній, які відповідають певним стандартам відповідальності. Зелена облігація є важливим інструментом фінансування екологічних проєктів, таких як розвиток відновлюваної енергетики та модернізація екологічно чистого транспорту.

Особливістю СБІ є широкий спектр стратегій його реалізації. Найпоширенішими підходами є негативне та позитивне скринінгування. Негативне скринінгування передбачає виключення з інвестиційного портфеля компаній, які залучені до виробництва шкідливих продуктів (зброя, тютюнові вироби, викопне паливо). Позитивне скринінгування, навпаки, спрямоване на підтримку компаній, що демонструють високі ESG-показники та роблять внесок у сталий розвиток.

Ще однією ключовою особливістю соціально відповідального інвестування є активне володіння (active ownership), коли інвестори не лише вкладають кошти у компанії, що відповідають ESG-критеріям, але й беруть активну участь в управлінні, ініціюючи впровадження соціальних та екологічних змін. Такий підхід сприяє трансформації корпоративної політики, стимулюючи компанії до підвищення відповідальності.

Важливу роль у реалізації СБІ відіграють спеціалізовані рейтинги та індекси сталого розвитку, серед яких найбільш відомими є MSCI ESG Index, Dow Jones Sustainability Index та FTSE4Good Index. Ці рейтинги допомагають інвесторам оцінювати рівень відповідальності компаній та ухвалювати обґрунтовані інвестиційні рішення.

Виклики реалізації соціально відповідального інвестування включають недостатню стандартизацію ESG-методологій, обмежену прозорість нефінансової звітності та ризик "зеленого камуфляжу" (greenwashing), коли компанії штучно створюють враження про свою екологічну відповідальність. Для подолання цих проблем необхідне вдосконалення регулювання та впровадження єдиних міжнародних стандартів звітності [14].

Значну роль у розвитку соціально відповідального інвестування відіграють уряди та міжнародні організації. Європейський Союз активно

впроваджує директиви, що зобов'язують компанії публікувати ESG-звіти, а ООН розробила Принципи відповідального інвестування (PRI), які підтримують інтеграцію сталого розвитку в інвестиційну діяльність.

Попри певні труднощі, соціально відповідальне інвестування демонструє позитивні економічні результати. Дослідження показують, що компанії з високими ESG-рейтингами мають нижчі ризики, більш стабільний фінансовий стан та користуються підвищеною довірою інвесторів. Це свідчить про зростаючу значущість відповідального підходу до управління капіталом.

Отже, соціально відповідальне інвестування є важливим інструментом забезпечення сталого розвитку. Його реалізація базується на принципах ESG, різноманітних інвестиційних стратегіях і регуляторній підтримці. Попри певні виклики, цей підхід сприяє формуванню більш відповідальної фінансової системи, що відповідає сучасним екологічним та соціальним потребам суспільства.

Реалізація соціально відповідального інвестування базується на інтеграції ESG-принципів у фінансову діяльність, застосуванні різних інвестиційних стратегій та активному залученні інвесторів до корпоративного управління. Хоча цей процес супроводжується певними викликами, він сприяє розвитку сталого бізнесу, зменшенню екологічних ризиків і підвищенню соціальної справедливості у глобальній економіці.

1.3. Систематизація підходів до оцінювання соціально відповідального інвестування

Оцінювання соціально відповідального інвестування є складним процесом, який вимагає врахування економічних, екологічних та соціальних чинників. Відсутність єдиної методології ускладнює ухвалення інвестиційних рішень та порівняння ефективності різних активів. Тому важливим завданням

є систематизація підходів до оцінювання СВІ, що дозволяє підвищити прозорість фінансових ринків та покращити якість прийняття рішень.

Рис. 1.1. Систематизація підходів до оцінювання соціально відповідального інвестування

Джерело: розроблено автором

Одним із найпоширеніших підходів до оцінювання СВІ є аналіз ESG (Environmental, Social, Governance) показників компаній. Він передбачає врахування екологічного впливу (скорочення викидів, ефективне використання ресурсів), соціальних аспектів (умови праці, права людини) та якості корпоративного управління (прозорість, боротьба з корупцією). ESG-аналіз застосовується рейтинговими агентствами та фінансовими інституціями для оцінки ризиків і перспектив компаній.

Використання ESG-аналізу допомагає визначати ризики, пов'язані з екологічними викликами, корпоративним управлінням та соціальними факторами, що, своєю чергою, впливає на фінансову стійкість і довгострокову ефективність компаній.

Першим компонентом ESG-аналізу є екологічний аспект (Environmental), який оцінює вплив компанії на довкілля. Серед ключових показників враховуються рівень викидів парникових газів, ефективність

використання енергоресурсів, управління відходами та водними ресурсами. Також оцінюється наявність політики зменшення впливу на клімат, перехід на відновлювані джерела енергії та відповідність екологічним стандартам.

Другим важливим компонентом є соціальний аспект (Social), який відображає взаємодію компанії із суспільством, працівниками та споживачами. Основні критерії включають дотримання прав людини, умови праці, гендерну рівність, різноманітність у робочій силі, безпеку працівників та вплив на громади. Важливим показником є також етична відповідальність компанії щодо постачальників та клієнтів, а також її участь у благодійних та соціальних ініціативах.

Третім складником ESG-аналізу є управлінський аспект (Governance), який визначає якість корпоративного управління. До нього входять прозорість у звітності, структура ради директорів, рівень корупційних ризиків, політика винагород керівництва та наявність механізмів захисту прав акціонерів. Високі стандарти корпоративного управління сприяють зниженню ризиків шахрайства, фінансових зловживань і конфлікту інтересів.

Для проведення ESG-аналізу використовуються різні методики оцінювання. Одним із підходів є метод рейтингування, коли компанії отримують оцінку за кожним ESG-компонентом на основі спеціальних анкет і звітності. Найвідомішими рейтингами є MSCI ESG Ratings, Sustainalytics ESG Risk Ratings та Refinitiv ESG Scores, які дозволяють інвесторам порівнювати рівень соціальної відповідальності різних компаній.

Ще одним поширеним методом ESG-аналізу є порівняльний аналіз (benchmarking), коли компанії оцінюються у межах галузі або за регіональними стандартами. Наприклад, компанії зі сфери видобутку корисних копалин можуть оцінюватися за рівнем впливу на навколишнє середовище, тоді як компанії з технологічного сектору – за етичністю виробництва та рівнем кібербезпеки.

Метод аналізу ESG показників також може застосовуватися через якісні та кількісні підходи. Кількісні підходи використовують конкретні показники,

такі як рівень викидів CO₂ або відсоток жінок у керівництві. Якісні підходи, своєю чергою, передбачають аналіз звітності компанії, експертні оцінки та дослідження медіа-простору щодо репутації компанії.

Попри свою ефективність, ESG-аналіз має певні обмеження. Однією з головних проблем є нестача стандартизованих підходів до оцінки ESG-чинників. Різні рейтингові агентства можуть застосовувати різні методики оцінювання, що ускладнює порівняння результатів між компаніями. Крім того, існує ризик "зеленого камуфляжу" (greenwashing), коли компанії навмисно завищують свої ESG-показники, не реалізуючи реальні зміни.

Регуляторна база ESG-аналітики постійно розвивається. Європейський Союз активно впроваджує Директиву про нефінансову звітність (NFRD) та Таксономію сталого фінансування, що зобов'язують компанії надавати більш детальну та прозору інформацію про ESG-чинники. Це сприяє підвищенню надійності ESG-аналітики та захищає інвесторів від хибної інформації.

Таким чином, метод ESG-аналізу є важливим інструментом для оцінювання соціальної та екологічної відповідальності компаній. Використання кількісних і якісних методів, порівняльного аналізу та рейтингування дозволяє інвесторам ухвалювати обґрунтовані рішення, сприяючи сталому розвитку економіки та фінансової системи загалом [20].

Метод порівняльного аналізу ESG-індексів є важливим інструментом для оцінювання соціально відповідального інвестування. ESG-індекси відображають рівень екологічної (Environmental), соціальної (Social) та управлінської (Governance) відповідальності компаній або портфелів активів. Використання порівняльного аналізу ESG-індексів дозволяє інвесторам, регуляторам і компаніям зіставляти ефективність різних активів і ухвалювати обґрунтовані рішення щодо інвестування в стійкі компанії.

Основною метою ESG-індексів є створення репрезентативних груп компаній, які відповідають визначеним критеріям сталого розвитку. Серед найвідоміших ESG-індексів можна виділити MSCI ESG Indexes, FTSE4Good Index Series, Dow Jones Sustainability Index (DJSI) та S&P ESG Indexes. Вони

складаються з компаній, що демонструють високі показники ESG-забезпеченості, і використовуються для порівняльного аналізу інвестиційних стратегій.

Порівняльний аналіз ESG-індексів здійснюється за кількома ключовими параметрами. По-перше, оцінюється методологія відбору компаній до індексу. Деякі ESG-індекси включають компанії з найкращими показниками у своїй галузі (best-in-class approach), тоді як інші застосовують підхід виключення (exclusion approach), коли компанії з негативним впливом (наприклад, виробники тютюну або зброї) вилучаються з розрахунку індексу.

Ще одним важливим критерієм порівняльного аналізу є спосіб розрахунку ESG-рейтингів компаній, що входять до індексів. Наприклад, MSCI ESG Ratings оцінює компанії за 7 основними критеріями ESG і надає їм рейтинг від AAA (найкращі показники) до CCC (найгірші показники). У той час FTSE4Good оцінює компанії за рівнем впливу на навколишнє середовище, соціальні аспекти та корпоративне управління, а також за їхньою реакцією на кризові ситуації.

Метод порівняльного аналізу ESG-індексів також включає оцінювання динаміки змін у складі індексів. Компанії, що покращують свої ESG-показники, можуть бути додані до індексу, тоді як ті, що погіршують свої результати, можуть бути вилучені. Це дозволяє стежити за прогресом компаній у сфері сталого розвитку та оцінювати ефективність їхніх стратегій відповідального управління.

Ще одним аспектом порівняльного аналізу є співвідношення ESG-індексів із традиційними ринковими індексами, такими як S&P 500, NASDAQ, Dow Jones Industrial Average. Дослідження показують, що ESG-індекси часто демонструють конкурентоспроможну або навіть вищу дохідність у довгостроковій перспективі, що свідчить про зростання інтересу інвесторів до відповідальних активів.

Метод порівняльного аналізу ESG-індексів дозволяє оцінювати їхню волатильність і стійкість до ринкових коливань. У періоди економічних криз

ESG-індекси часто виявляються менш вразливими до ризиків, оскільки компанії, які дотримуються високих ESG-стандартів, зазвичай мають кращі антикризові стратегії, більш стійкі бізнес-моделі та довгострокову орієнтацію.

Однак ESG-індекси також мають певні обмеження. Однією з головних проблем є відмінності у методологіях розрахунку ESG-рейтингів різними агентствами, що може призводити до розбіжностей у складі індексів. Крім того, існує проблема "зеленого камуфляжу" (greenwashing), коли компанії навмисно завищують свої ESG-показники для потрапляння до індексів.

Регуляторне середовище поступово вдосконалюється для підвищення прозорості ESG-індексів. Наприклад, Європейський Союз запроваджує обов'язкові стандарти звітності за Таксономією сталого фінансування, що ускладнює маніпуляції з ESG-рейтингами. Також розробляються єдині міжнародні підходи до оцінювання ESG-індексів, що дозволить знизити рівень невизначеності для інвесторів.

Таким чином, метод порівняльного аналізу ESG-індексів є важливим інструментом для оцінювання ефективності соціально відповідального інвестування. Він дозволяє визначати найкращі інвестиційні можливості, оцінювати стійкість компаній до криз та формувати стратегії довгострокового сталого розвитку. Попри певні виклики, ESG-індекси стають дедалі більш значущими для фінансових ринків та інвесторів, що прагнуть поєднувати прибутковість із соціальною відповідальністю [13].

Фінансові підходи до оцінювання СБІ передбачають аналіз доходності та ризиків відповідальних інвестицій. Дослідження показують, що компанії з високими ESG-рейтингами часто демонструють кращу фінансову стабільність та нижчі ризики, що робить їх привабливими для довгострокових вкладень. Аналіз кореляції між ESG-показниками та фінансовими результатами дозволяє визначати рівень ефективності відповідальних інвестицій.

Оцінювання СБІ також здійснюється через нефінансову звітність компаній, зокрема, через стандарти Global Reporting Initiative (GRI), Sustainability Accounting Standards Board (SASB) та рекомендації Task Force on

Climate-related Financial Disclosures (TCFD). Ці стандарти дозволяють компаніям розкривати інформацію про екологічні та соціальні аспекти їхньої діяльності, що сприяє підвищенню прозорості та довіри з боку інвесторів.

Крім кількісних методів оцінювання, важливу роль відіграють якісні підходи, такі як експертна оцінка та аналіз репутації компаній. Деякі дослідницькі центри та консалтингові компанії проводять глибокі дослідження корпоративної відповідальності, враховуючи вплив компаній на громади, етичні стандарти ведення бізнесу та рівень корпоративної культури.

Систематизація підходів до оцінювання СБІ включає також інтегровані методи, що поєднують фінансові та нефінансові показники. Одним із таких підходів є метод подвійної суттєвості (double materiality), який враховує як вплив зовнішнього середовища на компанію, так і вплив компанії на суспільство та довкілля. Це сприяє формуванню комплексного бачення соціально відповідального інвестування.

Попри зростаючу популярність СБІ, залишається низка викликів у його оцінюванні. Основні проблеми включають нестачу стандартизованих методологій, труднощі у порівнянні різних ESG-рейтингів та ризик "зеленого камуфляжу" (greenwashing), коли компанії навмисно спотворюють інформацію про свою соціальну та екологічну відповідальність.

Розвиток регулювання та нормативної бази сприяє вдосконаленню оцінювання СБІ. Європейський Союз та міжнародні організації активно впроваджують обов'язкову ESG-звітність, що підвищує достовірність та доступність даних для інвесторів. Важливим кроком є впровадження таксономії сталого фінансування, яка дозволяє чітко визначати відповідні критерії для оцінки інвестицій.

Таким чином, систематизація підходів до оцінювання соціально відповідального інвестування є важливим етапом у розвитку фінансових ринків. Використання ESG-аналізу, нефінансової звітності, інтегрованих методів та регуляторних стандартів сприяє підвищенню прозорості, надійності та ефективності відповідальних інвестицій. Це, своєю чергою, допомагає

спрямовувати фінансові потоки на підтримку сталого розвитку та соціальної відповідальності бізнесу.

Висновок до розділу 1

Теоретико-методологічні засади соціально відповідального інвестування (SRI) базуються на інтеграції економічних, соціальних та екологічних факторів у процес ухвалення інвестиційних рішень. Основою такого підходу є концепція сталого розвитку, яка була вперше сформульована в доповіді Брундтланд у 1987 році. Вона наголошує на необхідності задоволення потреб сучасного покоління без шкоди для майбутніх поколінь.

SRI ґрунтується на низці принципів, зокрема відповідальному управлінні, соціальній справедливості, екологічній стійкості та прозорості. Ключовим методологічним підходом до SRI є використання ESG-критеріїв, які дозволяють оцінити екологічний (Environmental), соціальний (Social) та управлінський (Governance) вплив компаній та інвестиційних проєктів.

Сучасні дослідження у сфері SRI спираються на кілька основних наукових парадигм, зокрема неокласичну економічну теорію, інституційний аналіз, теорію стейкхолдерів та концепцію корпоративної соціальної відповідальності (CSR). Вони дозволяють оцінювати ефективність соціально відповідальних інвестицій не лише з точки зору фінансових показників, а й з урахуванням їхнього внеску у сталий розвиток.

Одним із ключових методологічних підходів є інтеграція нефінансових критеріїв у процес оцінки інвестицій. Вона передбачає використання негативного та позитивного скринінгу: перший виключає інвестування в компанії, що мають негативний соціальний або екологічний вплив, а другий — підтримує компанії, які демонструють високу соціальну відповідальність.

На практиці соціально відповідальне інвестування реалізується через різні фінансові механізми, серед яких найпоширенішими є «зелені» облігації,

ESG-фонди, етичні банки та імпакт-інвестування. Важливим напрямом є також активне акціонерне залучення, що передбачає участь інвесторів у корпоративному управлінні для впливу на соціально відповідальну політику компаній.

Методологія впровадження політики сталого розвитку через соціально відповідальне інвестування також включає нормативно-правові механізми, міжнародні стандарти (наприклад, Принципи відповідального інвестування ООН) та державну політику стимулювання SRI. В Україні цей процес перебуває на етапі становлення, проте міжнародний досвід демонструє, що інтеграція SRI у фінансову систему є необхідною умовою сталого економічного розвитку.

Таким чином, теоретико-методологічні основи соціально відповідального інвестування формуються на перетині економічної науки, соціології, екології та управління. Вони забезпечують базу для ефективної реалізації політики сталого розвитку та формування інвестиційного середовища, орієнтованого на довгострокову стабільність та відповідальність перед суспільством.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДОСВІДУ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

2.1. Ретроспективний аналіз реалізації соціально відповідального інвестування в Україні

Загальна характеристика

Соціально відповідальне інвестування набуло значного поширення у світі протягом останніх десятиліть, інтегруючи екологічні, соціальні та управлінські критерії у процес прийняття інвестиційних рішень. В Україні цей підхід почав активно розвиватися на початку 2000-х років, відображаючи глобальні тенденції та адаптуючись до національних особливостей економіки.

Перші прояви СВІ в Україні були пов'язані з діяльністю міжнародних організацій та фінансових установ, які впроваджували стандарти корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) у своїх проектах. Зокрема, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) та Міжнародна фінансова корпорація (IFC) активно підтримували проекти, що враховували соціальні та екологічні аспекти [2].

У 2010-х роках українські компанії почали усвідомлювати важливість інтеграції СВІ у свою діяльність. Це було зумовлено як вимогами міжнародних партнерів, так і зростаючим інтересом споживачів до екологічно чистої продукції та етичного ведення бізнесу. Відповідно, зросла кількість підприємств, які впроваджували політики КСВ та публікували нефінансові звіти.

Законодавча база України також почала адаптуватися до нових реалій. Були прийняті нормативні акти, що стимулювали підприємства до впровадження екологічних стандартів та соціальних ініціатив. Наприклад, Закон України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні" зобов'язує роботодавців створювати робочі місця для осіб з інвалідністю, що є одним із аспектів соціальної відповідальності бізнесу [4].

Однак, попри позитивні зрушення, СБІ в Україні стикається з низкою викликів. Серед них – недостатня обізнаність підприємців про переваги СБІ, відсутність чітких критеріїв оцінки соціальної відповідальності та обмежений доступ до фінансових ресурсів для впровадження відповідних ініціатив.

Важливу роль у популяризації СБІ відіграють громадські організації та асоціації. Вони проводять просвітницьку роботу, організують тренінги та семінари, сприяючи підвищенню обізнаності бізнес-спільноти про важливість соціальної відповідальності. Такі ініціативи сприяють формуванню культури СБІ та підвищенню довіри між бізнесом і суспільством.

З початком військових дій на сході України у 2014 році питання соціальної відповідальності бізнесу набуло нового значення. Багато компаній почали активно підтримувати внутрішньо переміщених осіб, надавати допомогу Збройним силам та брати участь у відновленні інфраструктури постраждалих регіонів. Це стало проявом соціальної відповідальності та сприяло зміцненню іміджу бізнесу в очах суспільства.

У 2020-х роках спостерігається тенденція до інтеграції СБІ у стратегії розвитку компаній. Зростає кількість підприємств, які впроваджують екологічні технології, підтримують соціальні проекти та дотримуються принципів прозорості у своїй діяльності. Це відповідає глобальним трендам та сприяє підвищенню конкурентоспроможності українських компаній на міжнародному ринку.

Важливим аспектом розвитку СБІ в Україні є співпраця між державою, бізнесом та громадянським суспільством. Така взаємодія дозволяє створити сприятливі умови для впровадження соціально відповідальних ініціатив, забезпечити їхню ефективність та стійкість [6].

1990-ті роки

У 1990-х роках Україна переживала період трансформації від планової економіки до ринкової, що супроводжувалося значними соціально-економічними змінами. У цей час концепція соціально відповідального інвестування ще не була широко відомою та впровадженою в українському

бізнес-середовищі. Основна увага підприємств була зосереджена на виживанні в умовах економічної нестабільності та адаптації до нових ринкових умов.

Проте, деякі міжнародні організації та компанії, що почали працювати в Україні після здобуття незалежності, привносили із собою практики корпоративної соціальної відповідальності. Вони впроваджували стандарти етичного ведення бізнесу, екологічної відповідальності та соціальної підтримки громад. Це сприяло поступовому ознайомленню українського бізнесу з принципами СВІ.

У цей період також почали з'являтися перші громадські організації та ініціативи, спрямовані на просування ідей соціальної відповідальності та сталого розвитку. Вони проводили освітні заходи, семінари та конференції, сприяючи підвищенню обізнаності про важливість інтеграції соціальних та екологічних аспектів у бізнес-стратегії.

Незважаючи на окремі ініціативи, широкомасштабне впровадження СВІ в Україні у 1990-х роках було обмеженим. Це було зумовлено як економічними труднощами, так і недостатньою обізнаністю підприємців про переваги соціально відповідального підходу. Лише з початком 2000-х років, на тлі стабілізації економіки та інтеграції України у світові ринки, СВІ почало набувати більшого поширення.

Таким чином, 1990-ті роки стали періодом зародження та поступового ознайомлення українського бізнесу з концепцією соціально відповідального інвестування. Хоча масштабні впровадження були обмеженими, саме в цей час були закладені основи для подальшого розвитку СВІ в Україні [5].

2000-ті роки

У 2000-х роках соціально відповідальне інвестування в Україні почало набувати системного характеру. Цей процес був зумовлений як внутрішніми економічними змінами, так і зовнішнім впливом міжнародних організацій та інвесторів. Українські компанії почали активно запозичувати практики корпоративної соціальної відповідальності, які включали дотримання

екологічних стандартів, соціальну підтримку працівників і місцевих громад, а також прозоре корпоративне управління.

Важливу роль у розвитку СВІ відігравали міжнародні фінансові інституції, такі як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) та Міжнародна фінансова корпорація (IFC). Вони сприяли впровадженню міжнародних стандартів соціальної відповідальності через інвестиційні програми та надання фінансування компаніям, які відповідали принципам сталого розвитку. Зокрема, почали з'являтися українські підприємства, що публікували нефінансові звіти та впроваджували екологічно відповідальні практики.

У 2000-х роках український уряд також зробив кроки у напрямку регулювання соціальної відповідальності бізнесу. Було ухвалено низку законодавчих ініціатив, спрямованих на підвищення рівня екологічної відповідальності та соціального захисту працівників. Крім того, активізувалася діяльність неурядових організацій, які почали проводити просвітницьку роботу серед підприємців і суспільства щодо важливості СВІ.

На рівні бізнесу активно розвивались ініціативи великих корпорацій, які впроваджували програми соціальної підтримки громад, покращення умов праці, а також екологічні проекти. Наприклад, великі українські компанії в галузі енергетики та важкої промисловості почали застосовувати технології зменшення викидів та покращення енергоефективності, що відповідало міжнародним стандартам сталого розвитку.

Отже, у 2000-х роках соціально відповідальне інвестування в Україні почало закріплювати свої позиції як важливий компонент економічного розвитку. Хоча рівень усвідомлення і впровадження СВІ ще залишався нерівномірним у різних секторах, цей період став ключовим для формування інституційних і правових засад соціально відповідального бізнесу [3].

2010-ті роки

У 2010-х роках соціально відповідальне інвестування в Україні набуло значного розвитку, що було зумовлено як інтеграцією країни у світові

економічні процеси, так і зростаючим попитом на відповідальні бізнес-практики. У цей період українські компанії почали активно впроваджувати міжнародні стандарти сталого розвитку, такі як принципи Глобального договору ООН, стандарти GRI (Global Reporting Initiative) та ESG (Environmental, Social, Governance) критерії. Це сприяло підвищенню рівня прозорості корпоративного управління та залученню відповідальних інвесторів.

Одним із важливих факторів поширення СВІ стала участь України в міжнародних економічних ініціативах, зокрема поглиблення співпраці з ЄС після підписання Угоди про асоціацію в 2014 році. Це зобов'язало українські компанії дотримуватися європейських стандартів екологічної відповідальності та соціального розвитку. Великі підприємства, особливо у банківському, енергетичному та аграрному секторах, почали запроваджувати екологічно чисті технології, підтримувати соціальні ініціативи та розробляти стратегії сталого розвитку.

У 2010-х роках важливим аспектом розвитку СВІ стало активне залучення бізнесу до вирішення соціально значущих проблем, зокрема через благодійні та освітні програми. Багато компаній започаткували корпоративні фонди, які фінансували соціальні проєкти, освітні ініціативи та медичну допомогу. Водночас міжнародні фінансові організації, такі як Світовий банк та ЄБРР, продовжували підтримувати інвесторів, які відповідали принципам сталого розвитку.

Значну роль у розвитку СВІ відіграло зростання екологічної свідомості та посилення контролю за впливом підприємств на довкілля. Наприклад, компанії в металургійній та хімічній промисловості почали активно впроваджувати сучасні очисні технології та системи енергозбереження, а фінансові установи дедалі частіше інтегрували ESG-критерії у свої інвестиційні стратегії.

Таким чином, у 2010-х роках соціально відповідальне інвестування в Україні стало важливою складовою економічного розвитку. Завдяки

посиленню міжнародного впливу, змінам у регуляторній політиці та зростанню громадянської свідомості, українські компанії дедалі більше орієнтувалися на принципи сталого розвитку, що сприяло покращенню їхньої конкурентоспроможності та залученню нових інвесторів [1].

2020-ті роки

У 2020-х роках соціально відповідальне інвестування в Україні набуло ще більшого значення, зокрема через глобальні тенденції сталого розвитку та вплив масштабних суспільно-економічних викликів. Одним із ключових факторів, що вплинув на розвиток СБІ, стала війна, яка розпочалася в 2022 році. Внаслідок цього багато компаній переорієнтували свої стратегії на підтримку громад, гуманітарні ініціативи та відбудову країни. Бізнес почав активно долучатися до соціальних проєктів, зокрема через надання допомоги переселенцям, підтримку армії та розбудову критично важливої інфраструктури.

Паралельно з цим, Україна продовжила інтеграцію у європейський та світовий економічний простір, що стимулювало адаптацію міжнародних стандартів ESG. Українські компанії, особливо великі корпорації та фінансові установи, дедалі частіше впроваджували механізми оцінки сталого розвитку та публікували нефінансові звіти відповідно до європейських вимог. Це сприяло підвищенню їхньої інвестиційної привабливості та залученню іноземного капіталу для відновлення економіки.

Окремо слід відзначити роль міжнародних фінансових організацій, таких як Світовий банк, ЄБРР та Міжнародна фінансова корпорація, які посилили підтримку соціально відповідальних інвестицій в Україні. Умови отримання фінансування дедалі частіше передбачали відповідність ESG-критеріям, що стимулювало бізнес до екологічної та соціальної відповідальності. Крім того, почали з'являтися нові інвестиційні фонди та ініціативи, спрямовані на підтримку стійкого розвитку та відновлення країни.

У сфері екологічної відповідальності спостерігається зростання кількості "зелених" проєктів, пов'язаних із відновлюваною енергетикою,

енергоефективністю та скороченням викидів. Незважаючи на виклики війни, українські підприємства впроваджують технології, які дозволяють зменшити негативний вплив на довкілля. Також посилилася увага до соціальної складової, зокрема через ініціативи з підтримки працівників, гендерної рівності та розвитку освіти.

Отже, у 2020-х роках соціально відповідальне інвестування в Україні стало невід'ємною частиною економічної та соціальної трансформації. Війна та міжнародна підтримка стимулювали розвиток СБІ, а компанії дедалі більше усвідомлюють важливість інтеграції ESG-принципів у свою діяльність. Надалі цей підхід буде відігравати ключову роль у післявоєнному відновленні країни та її інтеграції у глобальну економіку [7].

Загалом ретроспективний аналіз реалізації соціально відповідального інвестування в Україні свідчить про поступовий розвиток цього напрямку. Попри наявні виклики, український бізнес демонструє зростаючу готовність інтегрувати принципи соціальної відповідальності у свою діяльність, що сприяє сталому розвитку економіки та підвищенню добробуту суспільства.

2.2. Дослідження міжнародного досвіду у розвитку соціально відповідального інвестування (на прикладі компанії Horizon Capital)

Соціально відповідальне інвестування набуває все більшого значення в Україні, оскільки компанії прагнуть поєднувати фінансову ефективність із позитивним впливом на суспільство та довкілля. Цей підхід передбачає інтеграцію екологічних, соціальних та управлінських критеріїв у процес прийняття інвестиційних рішень, що сприяє сталому розвитку та підвищенню довіри з боку інвесторів і споживачів.

Однією з провідних українських компаній, що активно впроваджує принципи СБІ, є агрохолдинг МХП. Протягом своєї діяльності МХП системно реалізує програми підтримки інфраструктурних, гуманітарних і соціальних

проектів у сільській місцевості України. Компанія інвестує в розвиток місцевих громад, освіту, охорону здоров'я та екологічні ініціативи, сприяючи покращенню якості життя населення та сталому розвитку регіонів [9].

Іншим прикладом є Horizon Capital, провідна інвестиційна компанія в Центрально-Східній Європі, яка управляє шістьма фондами прямих інвестицій з активами понад 1,6 млрд доларів США. Horizon Capital підтримує підприємців-візіонерів, які трансформують бізнес-середовище в Україні та регіоні, зосереджуючись на швидкозростаючих, експортно-орієнтованих компаніях, що використовують конкурентні переваги регіону для впевненого росту на міжнародному ринку [11].

Компанія ДТЕК також демонструє прихильність до принципів СБІ, реалізуючи соціальні проекти в партнерстві з місцевими громадами. ДТЕК інвестує в розвиток соціальної інфраструктури, освіту, охорону здоров'я та екологічні ініціативи, сприяючи сталому розвитку регіонів присутності та підвищенню якості життя місцевого населення [13].

Фармацевтична компанія «Фармак» входить до переліку соціально відповідальних компаній України. Вона інвестує в навчання працівників, забезпечує гідні умови праці, стабільну заробітну плату, медичне та соціальне страхування. Компанія також підтримує співробітників, які стали на захист України, та вживає заходів з реінтеграції колег, що повертаються з війни [15].

В умовах війни українські компанії продовжують демонструвати соціальну відповідальність, підтримуючи працівників, які стали на захист країни, та сприяючи їх реінтеграції після повернення. Такі ініціативи включають надання допомоги у реабілітації, психологічну підтримку та створення умов для повернення до робочого процесу.

Важливим аспектом СБІ є підтримка ветеранського бізнесу. Інвестиції у приватні ветеранські облігації стали доступним варіантом соціальної відповідальності, що дозволяє підтримати розвиток перспективних бізнес-проектів та українську економіку в цілому. Це сприяє створенню нових робочих місць та інтеграції ветеранів у економічне життя країни [17].

Загалом, українські компанії все частіше інтегрують принципи соціально відповідального інвестування у свою діяльність, усвідомлюючи важливість сталого розвитку та позитивного впливу на суспільство. Це сприяє підвищенню їхньої репутації, довіри з боку інвесторів та споживачів, а також забезпечує довгострокову стійкість бізнесу в умовах сучасних викликів.

Проте, для подальшого розвитку СВІ в Україні необхідно вдосконалювати нормативно-правову базу, підвищувати обізнаність бізнесу та інвесторів про переваги цього підходу, а також розвивати інфраструктуру фінансових ринків для підтримки відповідних ініціатив. Це дозволить створити сприятливі умови для залучення інвестицій, спрямованих на досягнення сталого розвитку та підвищення добробуту суспільства.

Таким чином, соціально відповідальне інвестування стає невід'ємною частиною стратегії розвитку українських компаній, сприяючи гармонійному поєднанню економічних інтересів із соціальними та екологічними пріоритетами. Це відповідає глобальним тенденціям та сприяє інтеграції України у світову економіку на засадах сталого розвитку.

Соціально відповідальне інвестування (стало важливим елементом стратегії багатьох міжнародних компаній, які прагнуть поєднувати фінансову ефективність із позитивним впливом на суспільство та довкілля. Цей підхід передбачає інтеграцію екологічних, соціальних та управлінських критеріїв у процес прийняття інвестиційних рішень, що сприяє сталому розвитку та підвищенню довіри з боку інвесторів і споживачів.

Однією з провідних компаній, що активно впроваджує принципи SRI, є Microsoft. Компанія інвестує значні кошти в екологічні ініціативи, зокрема, прагне досягти вуглецевої нейтральності та зменшити свій екологічний слід. Microsoft також підтримує освітні програми та ініціативи, спрямовані на розвиток цифрових навичок у різних країнах світу.

Іншим прикладом є компанія Unilever, яка інтегрувала принципи сталого розвитку у свою бізнес-стратегію. Unilever активно інвестує в проєкти, спрямовані на зменшення використання пластику, покращення умов праці в

ланцюгах постачання та підтримку місцевих громад. Компанія також впроваджує ініціативи з підвищення прозорості та етичності свого бізнесу.

Компанія L'Oréal також демонструє прихильність до принципів SRI, реалізуючи екологічні та соціальні проекти. Зокрема, L'Oréal впроваджує ініціативи з сортування та утилізації паковань після використання косметичних засобів, запускає продукти з біорозкладною формулою та пакування з переробленого пластику. Компанія також зменшила викиди CO₂ на 81%, що свідчить про її екологічну відповідальність.

PepsiCo є ще однією міжнародною компанією, яка активно займається соціально відповідальним інвестуванням. Компанія реалізує програми зі сталого сільського господарства, зменшення використання водних ресурсів та підтримки місцевих громад. PepsiCo також впроваджує ініціативи з покращення харчової цінності своїх продуктів та зменшення впливу на довкілля.

Компанія Deloitte, одна з провідних консалтингових фірм у світі, також активно впроваджує принципи SRI. Deloitte реалізує програми корпоративної соціальної відповідальності, спрямовані на підтримку освіти, охорони здоров'я та сталого розвитку. Компанія також надає консультаційні послуги з питань сталого розвитку та допомагає клієнтам інтегрувати ESG-критерії у їхню діяльність.

Компанія TOMS є відомим прикладом соціально відповідального бізнесу. Її модель "один за один" передбачає, що за кожну продану пару взуття компанія дарує пару тим, хто її потребує. Ця ініціатива допомогла мільйонам людей у всьому світі та стала еталоном для інших компаній, які прагнуть поєднувати бізнес із соціальною місією.

Компанія Warby Parker, виробник окулярів, також впровадила модель "один за один", надаючи окуляри людям у країнах, що розвиваються, за кожну продану пару. Крім того, компанія активно підтримує програми з перевірки зору та навчання фахівців у сфері офтальмології, сприяючи покращенню здоров'я очей у глобальному масштабі.

Інвестиційна компанія Horizon Capital підтримує підприємців, які трансформують бізнес-середовище в Україні та регіоні, зосереджуючись на швидкозростаючих, експортно-орієнтованих компаніях. Horizon Capital впроваджує високі стандарти в сферах екологічного, соціального та корпоративного управління, що позитивно впливає на фінансові та операційні результати їхнього інвестиційного портфеля.

Інвестиційна компанія Horizon Capital є провідним гравцем у сфері соціально відповідального інвестування в Центрально-Східній Європі, зокрема в Україні та Молдові. З активами під управлінням понад 1,6 мільярда доларів США та більш ніж 30-річним досвідом, компанія підтримує підприємців-візіонерів, які трансформують бізнес-середовище в регіоні [21].

Horizon Capital активно впроваджує принципи екологічного, соціального та корпоративного управління (ESG) у свої інвестиційні стратегії. Це включає підтримку компаній, які сприяють сталому розвитку, дотримуються високих стандартів корпоративного управління та роблять позитивний внесок у суспільство.

У 2023 році Horizon Capital оголосила про третє закриття свого нового фонду Horizon Capital Growth Fund IV (HCGF IV), залучивши 297,5 мільйона доларів США. Цей фонд перевищив очікуваний цільовий розмір у 250 мільйонів доларів США та став першим 2X Флагманським фондом у Центральній та Східній Європі, що підкреслює його відданість принципам гендерної рівності та розширення економічних можливостей жінок [21].

HCGF IV планує інвестувати в швидкозростаючі технологічні та експортно-орієнтовані компанії, які сприяють сталому розвитку та позитивним соціальним змінам. Першою інвестицією фонду стала підтримка Preply, глобальної EdTech компанії з центрами розробки в Україні, що свідчить про фокус на освітніх технологіях та розвитку людського капіталу.

У 2024 році Horizon Capital залучила перші японські інвестиції на суму 20 мільйонів доларів США від Японського агентства міжнародного

співробітництва (ІСА). Це свідчить про зростаючий інтерес міжнародних інвесторів до українського ринку та довіру до стратегії компанії.

Компанія також підтримує розвиток освітніх ініціатив. Наприклад, у 2023 році Horizon Capital інвестувала в українську EdTech-компанію GoIT Global, яка займається навчанням ІТ-фахівців та сприяє міжнародній експансії українських освітніх проєктів [21].

Horizon Capital приділяє особливу увагу гендерній рівності та розширенню економічних можливостей жінок. Компанія активно підтримує ініціативи, спрямовані на залучення жінок до підприємництва та керівних посад, що сприяє більш інклюзивному економічному зростанню.

Завдяки своїй стратегії соціально відповідального інвестування Horizon Capital не лише забезпечує фінансову підтримку перспективним компаніям, але й сприяє сталому розвитку, соціальному прогресу та покращенню корпоративного управління в регіоні.

Компанія продовжує розширювати свій портфель інвестицій, зосереджуючись на секторах, які мають значний потенціал для позитивного впливу на суспільство та довкілля. Це включає технологічні стартапи, екологічно чисті виробництва та соціальні підприємства.

SRI Horizon Capital базується на кількох ключових компонентах, які сприяють сталому розвитку, соціальній відповідальності та корпоративному управлінню. Основними компонентами SRI компанії є (табл. 2.1):

Таблиця 2.1

Компоненти соціально відповідального інвестування Horizon Capital

№	Назва компоненту	Характеристика компоненту
1.	Екологічна відповідальність (Environmental)	Horizon Capital підтримує компанії, що дотримуються принципів екологічної стійкості, мінімізують негативний вплив на довкілля та впроваджують екологічно чисті технології
2.	Соціальний вплив (Social)	Інвестування спрямоване на компанії, які дотримуються соціальної відповідальності, забезпечують рівні можливості для

		працівників, підтримують місцеві громади та впроваджують ініціативи, спрямовані на соціальний добробут
3.	Корпоративне управління (Governance)	Horizon Capital звертає увагу на прозорість управління, дотримання етичних норм та ефективне керівництво в компаніях, у які інвестує, що сприяє довгостроковій стабільності та інвестиційній привабливості
4.	Гендерна рівність та інклюзивність	Horizon Capital є першим у Центрально-Східній Європі фондом 2X Flagship Fund, що акцентує увагу на розширенні економічних можливостей жінок та сприяє їх залученню до підприємництва й керівництва
5.	Підтримка технологічного та освітнього сектору	Компанія інвестує в EdTech та IT-стартапи, такі як Preply і GoIT Global, сприяючи розвитку цифрових навичок, освіти та міжнародної інтеграції українських технологічних компаній
6.	Міжнародне партнерство	Horizon Capital залучає фінансування від провідних міжнародних інституцій, зокрема Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), Міжнародної фінансової корпорації (IFC) та Японського агентства міжнародного співробітництва (JICA).
7.	Розвиток експортно-орієнтованих компаній	Інвестиції спрямовані на підприємства, які працюють на міжнародних ринках, що сприяє економічному розвитку України та інтеграції у глобальну економіку
8.	Фінансування сталого бізнесу	Horizon Capital підтримує підприємства, що дотримуються принципів сталого розвитку, зокрема в енергетиці, аграрному секторі та виробництві
9.	Інноваційність та технологічні рішення	Компанія фокусується на інвестиціях у високотехнологічні компанії, які запроваджують інновації у фінансовому, медичному та освітньому секторах
10.	Довгострокова стратегія впливу	Horizon Capital орієнтується не лише на отримання прибутку, а й на створення

		позитивного впливу на суспільство, підтримуючи підприємства, які можуть змінювати економічне середовище та соціальні стандарти
--	--	--

Ці компоненти визначають соціально відповідальне інвестування Horizon Capital, роблячи його ефективним інструментом сталого розвитку.

Таким чином, Horizon Capital демонструє, що соціально відповідальне інвестування є ефективною стратегією, яка поєднує фінансову прибутковість із позитивним впливом на суспільство, сприяючи сталому розвитку та підвищенню якості життя в регіоні [21].

Загалом, міжнародні компанії все частіше інтегрують принципи соціально відповідального інвестування у свою діяльність, усвідомлюючи важливість сталого розвитку та позитивного впливу на суспільство. Це сприяє підвищенню їхньої репутації, довіри з боку інвесторів та споживачів, а також забезпечує довгострокову стійкість бізнесу в умовах сучасних викликів.

Таким чином, соціально відповідальне інвестування стає невід'ємною частиною стратегії розвитку міжнародних компаній, сприяючи гармонійному поєднанню економічних інтересів із соціальними та екологічними пріоритетами. Це відповідає глобальним тенденціям та сприяє інтеграції бізнесу у світову економіку на засадах сталого розвитку.

Висновок до розділу 2

Соціально відповідальне інвестування (SRI) є важливим інструментом реалізації політики сталого розвитку, оскільки поєднує фінансову вигоду з позитивним соціальним та екологічним впливом. У сучасному світі цей підхід активно розвивається, охоплюючи різні сфери економіки та суспільного життя. Досвід країн з розвиненою ринковою економікою свідчить, що соціально відповідальні інвестиції сприяють створенню стійких бізнес-

моделей, що враховують принципи екологічної безпеки, соціальної справедливості та ефективного корпоративного управління.

Одним із ключових напрямів SRI є використання ESG-критеріїв (екологічних, соціальних та управлінських факторів) для оцінки потенційних інвестицій. У Сполучених Штатах, Європейському Союзі та інших розвинених країнах соціально відповідальне інвестування активно підтримується законодавчими ініціативами, такими як Європейська зелена угода та принципи ООН щодо відповідального інвестування (PRI). Це забезпечує стабільне зростання відповідних фінансових інструментів, таких як «зелені» облігації, соціальні інвестиційні фонди та спеціальні індекси сталого розвитку.

Європейський досвід демонструє, що успішна реалізація SRI залежить від державної підтримки, зокрема податкових пільг, сприятливого законодавчого середовища та прозорості фінансових ринків. Наприклад, у Франції та Німеччині широко застосовуються обов'язкові нефінансові звітності компаній, що дозволяє інвесторам ухвалювати рішення на основі ESG-аналітики. Це сприяє зростанню довіри до компаній, що впроваджують принципи сталого розвитку, і створює нові можливості для довгострокових інвестицій.

У країнах, що розвиваються, соціально відповідальне інвестування поки що не набуло такого ж розмаху, однак є значні перспективи його розвитку. Наприклад, у Латинській Америці та Азії все більше компаній інтегрують ESG-принципи у свою діяльність, що позитивно впливає на їхню репутацію та залучення міжнародного капіталу. Успішними прикладами є державні програми підтримки «зелених» інвестицій у Китаї та Індії, які стимулюють розвиток відновлюваної енергетики, енергоефективних технологій та соціально орієнтованих бізнес-проектів.

Україна також робить кроки в напрямку розвитку соціально відповідального інвестування, хоча поки що цей процес перебуває на початковій стадії. Основними проблемами залишаються низька обізнаність бізнесу про переваги SRI, недостатній розвиток регуляторного середовища та

обмежений доступ до відповідних фінансових інструментів. Проте поступове впровадження міжнародних стандартів звітності та участь українських компаній у глобальних ініціативах сталого розвитку сприяє популяризації ESG-інвестування в країні.

Аналізуючи світовий досвід, можна зробити висновок, що успішна реалізація соціально відповідального інвестування потребує комплексного підходу, що включає нормативне регулювання, економічні стимули та активну участь бізнесу. Важливим фактором є підвищення фінансової грамотності серед інвесторів, розширення доступу до прозорої інформації про компанії та створення спеціалізованих інструментів для підтримки SRI.

Таким чином, соціально відповідальне інвестування є потужним механізмом реалізації політики сталого розвитку, що дозволяє одночасно досягати фінансової вигоди та позитивних суспільних змін. Глобальні тенденції свідчать про зростаючу важливість ESG-факторів для бізнесу та інвесторів, що в довгостроковій перспективі сприятиме формуванню стійких економічних моделей та підвищенню рівня соціальної відповідальності корпорацій у всьому світі.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

3.1. Систематизація основних викликів та перспектив соціально відповідального інвестування в контексті реалізації політики сталого розвитку

Соціально відповідальне інвестування відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку, сприяючи фінансуванню проєктів, що враховують екологічні, соціальні та управлінські (ESG) критерії. Проте його впровадження стикається з численними викликами, які уповільнюють поширення цієї практики на глобальному та національному рівнях. Серед головних проблем варто виділити недостатню нормативно-правову базу, низьку обізнаність інвесторів, проблеми з вимірюванням ефективності ESG-інвестицій та брак інфраструктури для їх підтримки.

Одним із ключових викликів є відсутність чітких законодавчих вимог щодо СВІ у багатьох країнах, включаючи Україну. Хоча в Європейському Союзі діють жорсткі правила щодо розкриття інформації про ESG-фактори, в інших державах регулювання залишається на низькому рівні або має рекомендаційний характер. Це створює проблеми з визначенням стандартів відповідальності та може призводити до зловживань, таких як "зелене маскування" (greenwashing), коли компанії лише декларують відповідність ESG-принципам, не дотримуючись їх на практиці.

Ще одним викликом є обмежена обізнаність інвесторів про переваги соціально відповідального інвестування. Традиційні фінансові гравці часто орієнтуються виключно на короткострокові прибутки, не враховуючи довгострокових екологічних і соціальних ризиків. Це пояснюється відсутністю якісних освітніх програм та інформаційної підтримки для фінансових аналітиків, підприємців та державних регуляторів. Необхідні

додаткові заходи, такі як навчальні курси, конференції та публічні кампанії, щоб підвищити рівень знань про СБІ.

Важливою проблемою залишається відсутність єдиних методик вимірювання ефективності ESG-інвестицій. У різних країнах використовуються різні підходи до оцінки екологічного та соціального впливу бізнесу, що ускладнює порівняння результатів і прийняття рішень інвесторами. Розвиток загальноприйнятих стандартів звітності, таких як GRI (Global Reporting Initiative) або SASB (Sustainability Accounting Standards Board), може допомогти уніфікувати оцінку ефективності ESG-проектів та підвищити довіру до цього сектору.

Брак інституційної підтримки та відповідної фінансової інфраструктури також створює бар'єри для розвитку СБІ. В Україні, наприклад, не вистачає спеціалізованих фондів або банківських продуктів, орієнтованих на ESG-інвестиції. Це стримує як великих, так і малих інвесторів від активного залучення коштів у сталі проекти. Державна підтримка, зокрема створення податкових стимулів або пільгового кредитування для соціально відповідальних компаній, може значно покращити ситуацію.

Ще одним важливим викликом є нестача довіри до ринку СБІ. У деяких країнах інвестори стикаються з випадками шахрайства або маніпуляцій у сфері ESG-інвестицій. Відсутність належного контролю та незалежних аудитів призводить до того, що частина компаній зловживає статусом "відповідальних" для залучення капіталу. Запровадження незалежного рейтингування компаній за ESG-критеріями та посилення контролю з боку держави можуть сприяти підвищенню довіри до цього ринку.

Не менш важливим викликом є економічна нестабільність, яка змушує інвесторів обирати менш ризиковані традиційні активи замість сталих фінансових продуктів. У кризові періоди багато компаній скорочують соціальні та екологічні ініціативи, зосереджуючись на збереженні прибутковості. Це особливо актуально для країн із нестійкою економікою, де

стійкі інвестиції можуть розглядатися як додатковий фінансовий тягар, а не стратегічна необхідність.

Глобальні геополітичні виклики також впливають на розвиток СБІ. Зокрема, військові конфлікти, санкції та політична напруженість можуть змінювати пріоритети інвесторів і регуляторів. У таких умовах держави часто спрямовують ресурси на вирішення безпекових питань, відкладаючи екологічні та соціальні ініціативи на другий план. Для стабільного розвитку СБІ необхідна інтеграція принципів сталого розвитку у національні стратегії економічного зростання.

Попри зазначені труднощі, перспективи розвитку соціально відповідального інвестування залишаються позитивними. Світові тренди показують, що великі корпорації та міжнародні фінансові установи все більше зосереджуються на ESG-факторах, що сприяє поширенню цієї практики. В Україні важливо посилювати міжнародне співробітництво у сфері СБІ, запроваджувати нові фінансові механізми та покращувати нормативно-правове регулювання. Це допоможе інтегрувати соціально відповідальні інвестиції у стратегію сталого розвитку країни [25].

Соціально відповідальне інвестування є одним із важливих інструментів, що сприяє досягненню цілей сталого розвитку, визначених на міжнародному рівні, зокрема через Програму сталого розвитку на період до 2030 року. Враховуючи зростаючу увагу до екологічних, соціальних та управлінських (ESG) факторів, СБІ не лише підтримує фінансування проєктів, що відповідають принципам сталого розвитку, але й формує нові стандарти для інвесторів та компаній. У цьому контексті перспективи розвитку СБІ можуть бути пов'язані з кількома важливими аспектами, серед яких нормативно-правова база, фінансова інфраструктура та освітня підтримка.

Одним із основних факторів, що сприятиме розвитку СБІ в контексті сталого розвитку, є розширення правової та нормативно-правової підтримки. Багато країн, зокрема Україна, вже почали інтегрувати принципи сталого розвитку у свої національні стратегії. Перспективи СБІ можуть бути значно

покращені через впровадження чітких законодавчих ініціатив, що обов'язують компанії звітувати про свою діяльність у контексті ESG-факторів. Окрім того, розширення міжнародних стандартів, таких як GRI (Global Reporting Initiative) чи SASB (Sustainability Accounting Standards Board), надасть можливість для порівняння інвестицій та забезпечення їх прозорості.

Важливу роль у розвитку СВІ відіграє інституційна підтримка та відповідна фінансова інфраструктура. Для того, щоб соціально відповідальне інвестування стало основним трендом, необхідно створити механізми фінансування, які б підтримували сталий розвиток на рівні малого та середнього бізнесу. Наприклад, спеціалізовані фінансові інструменти, такі як «зелені облігації» або інвестиційні фонди, орієнтовані на проекти з високим ESG-рейтингом, здатні залучити інвестиції для реалізації сталих ініціатив. У перспективі таке фінансування може стати одним із важливих напрямів у досягненні цілей сталого розвитку на національному та міжнародному рівнях.

Екологічні зміни, зокрема зміна клімату, якісне використання природних ресурсів та зменшення забруднення, є невід'ємними аспектами політики сталого розвитку. У цьому контексті СВІ може значно посилити реалізацію екологічних ініціатив через сприяння інвестуванню в проекти, що зменшують викиди парникових газів, оптимізують використання енергії та води, а також підтримують відновлювальні джерела енергії. Зараз існує зростаючий попит на "зелені інвестиції", які здатні зробити великий внесок у вирішення екологічних проблем, а їх популярність продовжує зростати серед держав, інвесторів та споживачів.

СВІ також сприяє досягненню соціальних цілей сталого розвитку, таких як зниження нерівності, забезпечення гідних умов праці та освіти для всіх. Інвестори все частіше звертають увагу на соціальні аспекти діяльності компаній, що включають права людини, робочі умови, підтримку рівних можливостей та інклюзивність. Наприклад, інвестиції в соціально орієнтовані компанії, що реалізують проекти для малозабезпечених верств населення або займаються соціальним підприємництвом, можуть стати важливим

інструментом для реалізації цілей сталого розвитку, що вимагають значних змін у соціальній політиці та економіці.

Для реалізації принципів СБІ на практиці необхідно також розвивати культуру сталого бізнесу серед підприємців та корпорацій. З цією метою важливо проводити освітні ініціативи, спрямовані на підвищення обізнаності щодо важливості інвестування в сталий розвиток. Оскільки багато підприємств і громадян ще не мають достатньої інформації про переваги СБІ, це може стати основним чинником у поширенні соціально відповідального інвестування в Україні та інших країнах. Освітні ініціативи можуть включати тренінги, семінари, вебінари та публікації для підвищення обізнаності інвесторів про важливість екологічних і соціальних аспектів у бізнесі.

На міжнародному рівні значним кроком у розвитку СБІ є інтеграція принципів сталого розвитку у стратегії великих міжнародних фінансових організацій, таких як Світовий банк та Міжнародний валютний фонд. Ці організації активно підтримують країни в адаптації до змін клімату та надають фінансування для екологічних та соціальних проєктів, що відповідають принципам СБІ. У перспективі такі механізми можуть стати основою для національних програм та ініціатив, спрямованих на сталий розвиток і соціально відповідальне інвестування.

Не менш важливим є розвиток інфраструктури для фінансування сталих ініціатив на місцевому рівні. В Україні та інших країнах з перехідною економікою потрібно створити підтримку для малих і середніх підприємств, які можуть інвестувати у сталий розвиток, але не мають достатнього доступу до фінансування. Розробка програм підтримки малого бізнесу, які включають субсидії, пільгові кредити та податкові пільги для інвестування в сталий розвиток, стане важливим кроком у розвитку СБІ на національному рівні.

Перспективи розвитку СБІ в контексті сталого розвитку залежать від активного залучення усіх учасників процесу, включаючи держави, бізнес, інвесторів та громадян. Успішна реалізація принципів сталого розвитку вимагає комплексного підходу, що включає ефективне законодавче

регулювання, розвиток фінансових інструментів, освіту та інформування громадськості. Якщо ці елементи будуть інтегровані в національні та міжнародні стратегії розвитку, соціально відповідальне інвестування може стати важливим каталізатором для реалізації політики сталого розвитку на глобальному рівні.

3.2. Стратегії розвитку соціально відповідального інвестування в Україні

Стратегіями розвитку соціально відповідального інвестування в Україні є (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Стратегії розвитку соціально відповідального інвестування в Україні

Джерело: розроблено автором

1. Формування сприятливого регуляторного середовища

Розвиток соціально відповідального інвестування в Україні потребує створення чіткої законодавчої та нормативної бази, яка б визначала принципи, критерії та механізми реалізації ESG-інвестицій. Одним із ключових напрямів є розробка національної стратегії розвитку СВІ, яка визначатиме пріоритети, залучатиме державні й приватні інституції до розвитку цього сектора. Також

необхідним є запровадження спеціальних державних програм, що стимулюватимуть бізнес і фінансові установи до дотримання принципів сталого розвитку.

Окрему увагу слід приділити вдосконаленню законодавчої бази у сфері розкриття ESG-інформації. У багатьох країнах запроваджено обов'язкову нефінансову звітність для великих корпорацій, що дозволяє інвесторам оцінювати не лише фінансову ефективність компаній, а й їхній вплив на довкілля та соціальну сферу. В Україні важливо адаптувати європейські директиви щодо нефінансової звітності до національних умов, зокрема через імплементацію стандартів GRI (Global Reporting Initiative) та SASB (Sustainability Accounting Standards Board).

Крім того, варто створити єдину платформу або реєстр компаній, які дотримуються ESG-стандартів, що дозволить покращити прозорість ринку. Це сприятиме підвищенню довіри інвесторів, які зможуть об'єктивно оцінювати соціальну та екологічну відповідальність підприємств. Запровадження таких заходів допоможе сформувати ефективне регуляторне середовище, що забезпечить стабільний розвиток соціально відповідального інвестування в Україні [30].

2. Фінансові стимули для бізнесу та інвесторів

Ефективним інструментом стимулювання соціально відповідального інвестування є надання податкових пільг компаніям, які впроваджують ESG-принципи у свою діяльність. Успішний міжнародний досвід свідчить, що зменшення податкового навантаження для підприємств, які інвестують у сталі проекти, стимулює активну участь бізнесу в розвитку зеленої економіки. В Україні необхідно розробити механізми фіскального заохочення для підприємств, які скорочують викиди парникових газів, використовують екологічно чисті технології та впроваджують соціально відповідальні практики.

Окрім податкових пільг, доцільно запровадити державні грантові програми та субсидії для підтримки сталих інвестиційних проєктів. Це може

стосуватися фінансування стартапів, які працюють у сфері відновлюваної енергетики, переробки відходів або розвитку соціальних підприємств. Такі заходи допоможуть розширити кількість компаній, що інтегрують принципи СВІ у свою діяльність, та сприятимуть залученню іноземних інвесторів до українського ринку.

Важливим аспектом є також надання пільгових кредитів для компаній, які відповідають ESG-стандартам. Банківські установи можуть відігравати важливу роль у стимулюванні сталого інвестування шляхом зниження процентних ставок за кредитами для підприємств, що реалізують екологічні та соціальні ініціативи. Запровадження таких фінансових стимулів сприятиме розширенню соціально відповідального бізнесу та підвищенню конкурентоспроможності української економіки [30].

3. Розвиток ринку «зелених» фінансових інструментів

Розширення спектра фінансових інструментів, орієнтованих на принципи ESG, є важливою умовою для активного розвитку соціально відповідального інвестування. Одним із найефективніших механізмів є «зелені» облігації, які залучають кошти на реалізацію екологічних проєктів. Світова практика показує, що випуск таких облігацій сприяє фінансуванню ініціатив у сферах відновлюваної енергетики, енергоефективності, екологічного транспорту та водних ресурсів. В Україні необхідно створити законодавчі умови для стимулювання емісії «зелених» облігацій та забезпечити державну підтримку таких фінансових інструментів.

Також важливим напрямом є розвиток біржових ESG-індексів, які дозволяють інвесторам аналізувати діяльність компаній відповідно до їхнього впливу на навколишнє середовище та соціальну відповідальність. Українським фондовим ринкам слід створити подібні механізми для оцінки та ранжування підприємств за критеріями сталого розвитку. Це сприятиме прозорості ринку, підвищенню довіри інвесторів та залученню капіталу до соціально відповідальних проєктів.

Крім того, необхідно розширювати доступ до інвестиційних фондів, орієнтованих на ESG-активи. Створення спеціалізованих інвестиційних платформ та залучення міжнародних партнерів допоможе розширити можливості для українських інвесторів та бізнесу. Інтеграція таких механізмів у фінансову систему України сприятиме розвитку СБІ та створенню ефективної екологічної та соціальної економіки [24].

4. Інституційна співпраця та міжнародне партнерство

Розвиток соціально відповідального інвестування неможливий без тісної співпраці між державними установами, бізнесом, фінансовими організаціями та міжнародними партнерами. Важливу роль у цьому процесі відіграють державні органи, які можуть ініціювати створення спеціалізованих платформ для координації дій між різними секторами економіки. Наприклад, варто запровадити дорадчі ради або комітети при уряді, що розроблятимуть рекомендації щодо розвитку СБІ.

На міжнародному рівні Україна може адаптувати кращі практики ЄС, США та інших розвинених країн. Наприклад, європейський досвід регулювання ESG-інвестування передбачає обов'язкове розкриття нефінансової звітності та надання преференцій сталим компаніям. Україна може перейняти ці підходи та створити відповідні механізми контролю за виконанням ESG-стандартів.

Крім того, важливим напрямом є взаємодія з міжнародними фінансовими інститутами, такими як Світовий банк, МВФ та ЄБРР. Співпраця з цими організаціями може допомогти залучити додаткові інвестиції в українську економіку та реалізувати довгострокові проекти у сфері сталого розвитку. Таким чином, міжнародне партнерство є ключовим фактором успішного розвитку соціально відповідального інвестування в Україні [27].

5. Освітні та інформаційні ініціативи

Розвиток соціально відповідального інвестування (СБІ) значною мірою залежить від рівня обізнаності суспільства, бізнесу та державних структур щодо принципів ESG (екологічне, соціальне та корпоративне управління). В

Україні необхідно активізувати освітні програми, спрямовані на підготовку спеціалістів у сфері сталого фінансування. Це може включати запровадження спеціалізованих навчальних курсів у закладах вищої освіти, створення сертифікаційних програм для фінансових аналітиків та інвесторів, а також проведення тематичних семінарів і конференцій. Важливим є також розвиток дослідницьких ініціатив, що сприятимуть науковому обґрунтуванню ефективності СБІ.

Крім академічного навчання, велике значення має інформаційна підтримка та просвітницька діяльність серед бізнес-спільноти та громадськості. Важливо створювати відкриті інформаційні ресурси, такі як онлайн-платформи, де публікуватимуться аналітичні матеріали, рекомендації щодо впровадження ESG-стандартів та кейси успішного застосування СБІ. Організація бізнес-форумів, присвячених сталому фінансуванню, сприятиме обміну досвідом між вітчизняними та міжнародними інвесторами. Також доцільним є залучення державних структур та громадських організацій до інформаційних кампаній, що популяризуватимуть соціально відповідальне інвестування серед широкого загалу.

Значну роль у цьому процесі відіграють засоби масової інформації та цифрові технології. Регулярне висвітлення у ЗМІ та соціальних мережах питань екологічної та соціальної відповідальності бізнесу може сприяти формуванню позитивного іміджу СБІ серед підприємств та інвесторів. Важливим аспектом є також створення незалежних аналітичних центрів, що досліджуватимуть ринок соціально відповідального інвестування та надаватимуть рекомендації щодо його подальшого розвитку. Таким чином, комплексні освітні та інформаційні ініціативи є важливим інструментом для формування культури СБІ в Україні [37].

6. Моніторинг та оцінка ефективності СБІ

Оцінка ефективності соціально відповідального інвестування є важливим етапом для розуміння його реального впливу на економіку, екологію та суспільство. В Україні необхідно розробити чіткі методики

моніторингу та оцінювання ESG-інвестицій, що базуватимуться на міжнародних стандартах, таких як GRI (Global Reporting Initiative) та SASB (Sustainability Accounting Standards Board). Основним завданням є створення системи показників, яка дозволить об'єктивно аналізувати ефективність впроваджених проєктів та рівень їх відповідності цілям сталого розвитку. Також доцільно залучати незалежних експертів та аудиторські компанії для оцінки прозорості ESG-стратегій компаній та їх реального впливу на суспільство.

Значну роль у процесі моніторингу відіграє створення єдиного реєстру соціально відповідальних інвестицій та ESG-компаній. Це дозволить інвесторам отримувати достовірну інформацію про ефективність бізнесу у сфері сталого розвитку та підвищить прозорість ринку. Також доцільно впровадити механізми регулярної звітності, які зобов'язуватимуть компанії розкривати інформацію про свої екологічні та соціальні ініціативи. Така практика вже є обов'язковою у багатьох країнах Європейського Союзу, і її адаптація до українських реалій сприятиме підвищенню довіри до національного ринку СБІ.

Крім того, необхідно створити незалежні рейтингові агентства або індекси ESG, що дозволить аналізувати динаміку соціально відповідального інвестування в Україні. Такі рейтинги сприятимуть кращій орієнтації інвесторів та допоможуть визначати найбільш стійкі компанії для вкладення коштів. У довгостроковій перспективі ефективний моніторинг та оцінка СБІ сприятимуть розвитку сталого фінансового ринку та забезпечать надійну основу для формування відповідальної бізнес-культури в Україні [39].

Запровадження цих стратегій сприятиме розвитку соціально відповідального інвестування в Україні, підвищенню інвестиційної привабливості та забезпеченню довгострокового сталого розвитку.

Висновок до розділу 3

Соціально відповідальне інвестування в Україні перебуває на етапі становлення, але в умовах глобальних викликів цей напрямок набуває все більшої популярності. Однією з основних передумов для розвитку СБІ є світова тенденція до підвищення уваги до екологічних, соціальних та управлінських аспектів бізнесу (ESG). Україна, на фоні змін в економічному середовищі та геополітичних ситуацій, має значний потенціал для розвитку СБІ, що дозволяє ефективно реагувати на сучасні глобальні виклики, зокрема зміну клімату, соціальну нерівність та економічну нестабільність.

Одним з основних глобальних викликів, який впливає на розвиток СБІ в Україні, є зміна клімату. Україна вже відчула негативні наслідки кліматичних змін у вигляді посух, повеней та підвищення середньорічних температур. У відповідь на ці виклики міжнародне співтовариство активно підтримує проєкти, спрямовані на зменшення викидів парникових газів та підвищення енергоефективності. Українські підприємства та інвестори повинні брати участь у цих процесах, адаптуючи свої стратегії до нових вимог і практик сталого розвитку. Впровадження зелених технологій та інвестиції в енергоефективність не лише знижують негативний вплив на навколишнє середовище, але й можуть приносити економічні вигоди.

Крім того, глобальні соціальні виклики, зокрема нерівність доходів та доступу до основних соціальних послуг, стають важливою темою для соціально відповідальних інвесторів. Україна, з її історичними проблемами нерівності та соціальної несправедливості, має великий потенціал для розвитку соціально орієнтованих інвестицій. У цьому контексті важливо зосередити увагу на підтримці малих і середніх підприємств, що займаються соціальним підприємництвом, а також на розвитку програм для підтримки вразливих верств населення. Інвестори, які прагнуть досягти не тільки фінансових, але й соціальних результатів, можуть знайти значні можливості в таких ініціативах.

Зміни в глобальній економічній ситуації, зокрема фінансова нестабільність і світова рецесія, є ще одним викликом для СБІ в Україні. Однак, в умовах фінансової кризи саме соціально відповідальне інвестування може стати стабілізуючим фактором для національної економіки. Інвестори, які орієнтуються на довгострокові, сталий розвиток, здатні забезпечити стійкість бізнесу навіть в умовах економічної нестабільності. Це створює умови для того, щоб соціально відповідальні інвестиції стали не тільки інструментом для подолання поточних проблем, але й каталізатором економічного відновлення.

Підвищення обізнаності та освіченості населення щодо принципів СБІ є ключовим фактором для його розвитку в Україні. В умовах глобальних викликів, таких як інформаційні війни та дезінформація, важливо, щоб інвестори, компанії та громадяни мали достовірну інформацію щодо переваг соціально відповідальних інвестицій. Інформаційні кампанії, навчальні програми та громадські ініціативи можуть стати основою для формування сталої культури СБІ в Україні, яка здатна змінити ставлення до бізнесу та інвестицій в країні в цілому.

Взаємодія України з міжнародними організаціями, такими як Європейський Союз та Світовий банк, відкриває нові можливості для розвитку СБІ. Європейські ініціативи щодо сталого розвитку, такі як Європейський зелений курс, можуть бути адаптовані до українських реалій. Це включає впровадження системи обліку ESG-факторів, а також підтримку зелених і соціальних інвестицій. Важливою складовою цієї взаємодії є надання технічної та фінансової допомоги для реалізації проєктів у сфері екології, енергоефективності та соціального підприємництва.

Перспективи розвитку СБІ в Україні також залежать від розвитку відповідного законодавства. Впровадження нормативно-правової бази, що стимулює інвесторів до соціально відповідальних практик, є важливим кроком для інтеграції принципів сталого розвитку в економіку країни. Податкові пільги для «зелених» інвестицій, розвиток спеціалізованих фінансових

інструментів та регулювання процесу звітності з урахуванням ESG-факторів дозволять створити ефективну систему СВІ.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у ході даного дослідження ми прийшли до таких висновків (у відповідності до завдань, поставлених у вступі до цієї роботи):

1. Узагальнені теоретико-методологічні засади соціально відповідального інвестування. Встановлено, що соціально відповідальне інвестування (СВІ) є важливим напрямом сучасної фінансової діяльності, який поєднує економічну ефективність із соціальними та екологічними аспектами. Теоретичні основи СВІ базуються на концепціях сталого розвитку, етичного капіталізму та корпоративної соціальної відповідальності. Ключовими принципами соціально відповідального інвестування є екологічні, соціальні та управлінські (ESG) критерії, які визначають вплив інвестицій на довкілля, суспільство та ефективність корпоративного управління.

Методологічні засади СВІ включають різні підходи до формування інвестиційного портфеля, такі як негативний та позитивний скринінг, тематичне інвестування та активне акціонерне залучення. Негативний скринінг передбачає виключення компаній, діяльність яких суперечить принципам соціальної відповідальності, наприклад, виробників зброї чи підприємств, що завдають значної шкоди довкіллю. Позитивний скринінг, навпаки, спрямований на підтримку компаній, які демонструють високі стандарти сталого розвитку.

Сучасні дослідження підтверджують економічну доцільність СВІ, оскільки компанії з високими ESG-показниками часто демонструють кращі фінансові результати та нижчий рівень ризиків. Інвестори, орієнтовані на соціальну відповідальність, сприяють розвитку екологічно чистих технологій, підвищенню рівня корпоративної етики та покращенню соціальної інфраструктури. Водночас методологія оцінки таких інвестицій потребує постійного вдосконалення для забезпечення прозорості та ефективності рішень.

Важливою складовою методологічного забезпечення СБІ є розвиток відповідних рейтингів та індексів, які допомагають інвесторам оцінювати компанії за ESG-критеріями. Найвідомішими з них є Dow Jones Sustainability Index (DJSI) та FTSE4Good, які надають інформацію про екологічні та соціальні практики компаній. Крім того, міжнародні стандарти, такі як Принципи відповідального інвестування ООН (UN PRI), відіграють важливу роль у регулюванні цієї сфери.

Таким чином, теоретико-методологічні засади соціально відповідального інвестування ґрунтуються на інтеграції фінансових і нефінансових факторів у процес ухвалення інвестиційних рішень. Використання ESG-критеріїв дозволяє забезпечити баланс між прибутковістю та соціальною користю, що є важливим чинником сталого розвитку економіки. Подальші дослідження мають бути спрямовані на вдосконалення методології оцінки СБІ та підвищення рівня його впровадження на глобальному рівні.

2. Визначені особливості реалізації політики сталого розвитку та її взаємозв'язок із СБІ. Виявлено, що політика сталого розвитку (ПСР) є стратегічним напрямом глобального розвитку, що передбачає збалансоване поєднання економічного зростання, соціального добробуту та екологічної безпеки. Основою цієї політики є Цілі сталого розвитку ООН (Sustainable Development Goals, SDGs), прийняті у 2015 році, які охоплюють ключові аспекти сталого розвитку, такі як подолання бідності, захист довкілля, забезпечення якісної освіти та зменшення нерівності. Реалізація ПСР здійснюється через нормативно-правове регулювання, державні стратегії та партнерство з бізнесом і громадянським суспільством.

Одним із головних викликів у впровадженні політики сталого розвитку є необхідність комплексного підходу, що поєднує економічні інтереси та екологічні обмеження. Для цього використовуються механізми державного регулювання, міжнародні угоди, податкові стимули для екологічно відповідального бізнесу та розвиток «зелених» технологій. Важливу роль

відіграє корпоративна соціальна відповідальність (КСВ), яка забезпечує інтеграцію принципів сталого розвитку в бізнес-процеси компаній.

Соціально відповідальне інвестування виступає важливим інструментом реалізації ПСР, оскільки спрямоване на підтримку компаній і проєктів, що відповідають принципам сталого розвитку. Основним критерієм СВІ є ESG-фактори (екологічні, соціальні та управлінські), які використовуються для оцінки інвестиційних рішень. Такі підходи дозволяють інвесторам не лише отримувати фінансовий прибуток, а й сприяти позитивним соціальним і екологічним змінам.

Взаємозв'язок між ПСР і СВІ проявляється у формуванні фінансових інструментів, таких як зелені облігації, фонди сталого розвитку та імпакт-інвестування. Наприклад, випуск «зелених» облігацій дозволяє спрямовувати кошти на відновлювану енергетику, екологічну модернізацію промисловості та розвиток інфраструктури сталого транспорту. Крім того, багато урядів стимулюють соціально відповідальне інвестування через створення спеціальних фондів та податкові пільги для інвесторів.

Таким чином, політика сталого розвитку та соціально відповідальне інвестування є взаємопов'язаними явищами, що забезпечують довгострокову економічну, соціальну та екологічну стабільність. СВІ сприяє ефективній реалізації ПСР, оскільки залучає фінансові ресурси у проєкти, що відповідають принципам сталого розвитку. Подальше вдосконалення механізмів їх інтеграції є необхідним для досягнення глобальних цілей сталого розвитку та підвищення ефективності міжнародних економічних відносин.

3. Здійснений ретроспективний аналіз розвитку соціально відповідального інвестування в Україні. З'ясовано, що соціально відповідальне інвестування в Україні почало формуватися під впливом глобальних тенденцій та інтеграції країни у світову фінансову систему. На початкових етапах, у 1990-х роках, основна увага приділялася залученню іноземного капіталу та створенню умов для розвитку фондового ринку. Однак концепція СВІ як окремого напрямку інвестування була малорозвиненою через

нестабільне економічне середовище та відсутність чіткої нормативно-правової бази. Попри це, поступове впровадження міжнародних стандартів корпоративного управління сприяло зростанню інтересу до соціально відповідальних практик серед великих компаній.

З 2000-х років в Україні спостерігається активізація процесів, пов'язаних із СБІ. Зокрема, українські компанії почали впроваджувати принципи КСВ, що стало важливим етапом для розвитку сталого інвестування. У цей період великі підприємства, особливо в банківському та промисловому секторах, почали публікувати нефінансові звіти, дотримуючись міжнародних стандартів звітності, таких як GRI (Global Reporting Initiative). Крім того, були створені перші фонди, орієнтовані на екологічні та соціальні ініціативи.

Подальший розвиток СБІ в Україні отримав поштовх після 2014 року, коли країна активізувала процеси євроінтеграції та впровадження міжнародних стандартів сталого розвитку. У цей період держава почала стимулювати інвестування у відновлювані джерела енергії, екологічно чисті технології та соціально значущі проекти. Наприклад, було започатковано зелені облігації, що сприяло залученню капіталу для фінансування екологічних проектів. Водночас міжнародні фінансові інституції, такі як ЄБРР та Світовий банк, розширили програми підтримки сталого бізнесу в Україні.

Значний вплив на розвиток СБІ в Україні мали глобальні тенденції, пов'язані з інтеграцією ESG-факторів (екологічних, соціальних та управлінських) у фінансову діяльність. У 2020-х роках український бізнес все активніше впроваджує ESG-критерії, що є необхідною умовою для залучення міжнародних інвестицій. Крім того, війна, що почалася у 2022 році, актуалізувала питання імпаکت-інвестування, спрямованого на відбудову критичної інфраструктури та підтримку соціально вразливих верств населення.

Отже, розвиток соціально відповідального інвестування в Україні пройшов кілька ключових етапів: від зародження корпоративної соціальної відповідальності до впровадження ESG-стандартів і активного використання

фінансових інструментів для сталого розвитку. Незважаючи на виклики, Україна демонструє зростаючий інтерес до СБІ, що сприяє підвищенню інвестиційної привабливості країни та її інтеграції у світові фінансові процеси. Подальше вдосконалення законодавства та розвиток ринку сталого інвестування залишаються пріоритетними завданнями для економічного зростання та соціальної стабільності.

4. Досліджений міжнародний досвід у цій сфері та визначена можливість його адаптації до українських реалій. Встановлено, що СБІ є одним із ключових трендів світового фінансового ринку. У розвинених країнах, таких як США, Велика Британія, Німеччина та Японія, концепція СБІ інтегрована в економічну політику та діяльність корпорацій. Наприклад, у Європейському Союзі ухвалені Директива про нефінансову звітність (NFRD) та Регламент про сталий розвиток у фінансовій сфері (SFDR), які зобов'язують компанії розкривати інформацію про вплив їхньої діяльності на екологію та суспільство. У США діють ініціативи, такі як Принципи відповідального інвестування ООН (UN PRI), які сприяють інтеграції ESG-критеріїв у фінансові рішення інвесторів.

Окремо слід зазначити досвід скандинавських країн, які є лідерами у сфері сталого фінансування. Наприклад, у Швеції, Норвегії та Фінляндії працюють державні пенсійні фонди, що інвестують виключно в проекти, які відповідають принципам стійкого розвитку. Крім того, у Нідерландах і Франції активно розвивається практика «зелених облігацій», що дозволяє фінансувати екологічні та соціальні ініціативи. Японія, зі свого боку, інтегрує СБІ через механізми державного регулювання, надаючи податкові стимули компаніям, які дотримуються принципів відповідального інвестування.

Адаптація міжнародного досвіду СБІ до українських реалій потребує комплексного підходу. Насамперед необхідно вдосконалити нормативно-правову базу, гармонізуючи її з європейськими стандартами. Важливим кроком є розширення вимог до нефінансової звітності українських компаній та створення механізмів контролю за дотриманням ESG-принципів. Крім того,

необхідно стимулювати розвиток ринку сталого фінансування через державні та приватні інвестиційні програми.

Особливого значення для України набуває імпаکت-інвестування, спрямоване на післявоєнне відновлення інфраструктури та розвиток соціально значущих проєктів. Наприклад, досвід країн, які відбудовували свою економіку після криз, таких як Німеччина після Другої світової війни або Південна Корея після фінансової кризи, може стати основою для розробки української стратегії сталого розвитку. Співпраця з міжнародними фінансовими установами, такими як Світовий банк, ЄБРР і МВФ, сприятиме залученню коштів у соціально відповідальні проєкти.

Таким чином, міжнародний досвід СБІ є важливим орієнтиром для України на шляху інтеграції у глобальні фінансові процеси. Запровадження ефективної політики у сфері СБІ дозволить не лише підвищити інвестиційну привабливість країни, але й сприятиме формуванню сталого економічного розвитку. Ключовими напрямками адаптації є імплементація ESG-стандартів, розвиток «зеленого» фінансування та створення сприятливих умов для імпакт-інвестування, що в умовах післявоєнного відновлення є критично важливим для стабільності української економіки.

5. Систематизовані основні виклики та перспективи розвитку СБІ в Україні. Виявлено, що СБІ в Україні стикається з низкою викликів, які уповільнюють його розвиток. Однією з головних проблем є відсутність єдиного нормативно-правового регулювання, що визначає стандарти відповідального інвестування. Попри поступову адаптацію європейських практик, в Україні все ще немає чітких вимог до нефінансової звітності, що ускладнює оцінку діяльності компаній з погляду екологічних, соціальних та управлінських (ESG) критеріїв. Відсутність державних стимулів для інвесторів, які інтегрують принципи сталого розвитку у свої фінансові рішення, також є стримувальним фактором.

Другим викликом є низький рівень обізнаності бізнесу та інвесторів щодо переваг СБІ. Багато українських компаній ще не впроваджують ESG-

стратегії, оскільки не розглядають їх як необхідний елемент конкурентоспроможності. Водночас, міжнародні інвестори все більше звертають увагу на відповідність компаній принципам сталого розвитку, що може стати бар'єром для залучення іноземного капіталу в Україну. Крім того, на тлі економічних труднощів і післявоєнного відновлення пріоритети бізнесу зміщуються у бік короткострокових фінансових вигод, що ускладнює імплементацію принципів відповідального інвестування.

Попри ці виклики, Україна має значний потенціал для розвитку СВІ, зокрема через інтеграцію в європейський фінансовий простір. Важливу роль у цьому процесі відіграє Угода про асоціацію з ЄС, яка передбачає адаптацію українського законодавства до європейських стандартів. Впровадження практик нефінансової звітності та розширення вимог до корпоративного управління сприятиме формуванню прозорого та привабливого інвестиційного середовища. Крім того, розвиток «зеленого» фінансування та впровадження програм енергетичної ефективності відкривають нові можливості для інвесторів, які прагнуть вкладати кошти в екологічно та соціально відповідальні проєкти.

Перспективним напрямом розвитку є залучення міжнародних фінансових організацій та фондів, які спеціалізуються на імпаکت-інвестуванні. Підтримка таких установ, як Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) та Міжнародна фінансова корпорація (IFC), може забезпечити необхідний капітал для реалізації проєктів у сфері соціально відповідального бізнесу. Крім того, розвиток краудфандингових платформ та венчурного фінансування для соціальних стартапів може сприяти популяризації СВІ серед малого та середнього бізнесу.

Отже, незважаючи на значні виклики, соціально відповідальне інвестування в Україні має перспективи активного розвитку. Для цього необхідно вдосконалити законодавчу базу, підвищити рівень обізнаності бізнесу та інвесторів, а також створити стимули для інтеграції ESG-принципів у корпоративне управління. Важливим фактором успіху стане міжнародна

співпраця та залучення глобальних фінансових інституцій до процесу формування сталого інвестиційного середовища.

6. Розроблені рекомендації щодо стратегій розвитку соціально відповідального інвестування в контексті глобальних викликів. З'ясовано, що соціально відповідальне інвестування стає ключовим інструментом у вирішенні глобальних викликів, таких як зміна клімату, соціальна нерівність та нестабільність фінансових ринків. Для ефективного розвитку СВІ необхідно запровадити чітке регуляторне середовище, що відповідатиме міжнародним стандартам. Уряди мають розробляти та впроваджувати законодавчі ініціативи, які стимулюватимуть компанії до прозорого розкриття ESG-інформації. Особливо важливо запровадити вимоги до обов'язкової нефінансової звітності, що сприятиме підвищенню відповідальності бізнесу перед інвесторами та суспільством.

Другим напрямом розвитку СВІ є збільшення державних і приватних фінансових стимулів для компаній, що впроваджують принципи сталого розвитку. До таких заходів можна віднести податкові пільги, грантові програми та пільгові кредити для бізнесів, які дотримуються ESG-критеріїв. Крім того, уряди можуть стимулювати розвиток ринку «зелених» облігацій та інноваційних фінансових інструментів, що залучатимуть інвесторів до підтримки екологічно та соціально орієнтованих проєктів.

Важливу роль у розвитку СВІ відіграє інституційна співпраця між урядами, фінансовими установами, бізнесом і громадянським суспільством. Взаємодія між цими суб'єктами сприятиме формуванню прозорого інвестиційного клімату, а також розширенню можливостей для міжнародного партнерства. Особливу увагу слід приділити адаптації найкращих світових практик ESG-інвестування до національних економічних реалій, що дозволить мінімізувати ризики та покращити ефективність інвестиційних рішень.

Наступним важливим кроком є просування культури соціально відповідального інвестування через освіту та підвищення обізнаності серед інвесторів і підприємців. Впровадження навчальних програм у бізнес-школах,

університетах та професійних спільнотах сприятиме розумінню переваг ESG-інвестування та розвитку відповідних компетенцій у майбутніх фахівців. Державні та приватні інституції мають підтримувати проведення досліджень, конференцій і форумів, присвячених питанням СБІ, що допоможе залучати більше інвесторів до сталого розвитку.

Отже, для успішного розвитку соціально відповідального інвестування в умовах глобальних викликів необхідно вдосконалити законодавчу базу, створити фінансові стимули, розширити міжнародну співпрацю та підвищити рівень обізнаності щодо ESG-принципів. Інтеграція цих стратегій у національні економічні системи сприятиме не лише фінансовій стабільності, а й довгостроковому соціальному та екологічному благополуччю суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова І. В. Євроінтеграційні імперативи трансформації фінансового забезпечення сталого розвитку сільських територіальних громад : монографія / І. В. Абрамова ; Держ. ун-т "Житомир. політехніка". Житомир: Бук-Друк, 2024. 289 с.
2. Антикорупційна політика Європейського Союзу: ключові елементи, орієнтація на сталий розвиток, уроки для України : навч. посіб. / [Т.Мельник та ін.] ; Держ. торг.-екон. ун-т. Київ : Держ. торг.-екон. ун-т, 2024. 403 с.
3. Білик Р. С. Інноваційно-інвестиційний потенціал національних економік в умовах глобальної конкуренції : монографія / Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Технодрук, 2019. 603 с.
4. Бобровська О. Ю. Публічне управління інвестиціями в умовах ринкових трансформацій / О. Ю. Бобровська, Т. О. Савостенко, А. Б. Кондрашихін ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. Дніпро : ГРАНІ, 2018. 238 с.
5. Бочарова Н. А.стейкхолдер-менеджмент і сталий розвиток / Бочарова Н. А., Федотова І. В. Харків : Бровін О. В. [вид.], 2023. 144 с.
6. Буркинський Б. В. Вживання та сталий розвиток в умовах виснажливих конфліктів та криз : монографія / Борис Буркинський, В'ячеслав Степанов; НАН України, ДУ "Ін-т ринку і екон.-екон. дослідж. НАН України". Одеса: ІРЕЕД НАНУ, 2023. 125 с.
7. Геостратегічні трансформації та траєкторія національної безпеки в контексті відбудови і сталого розвитку України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 трав. 2023 р., м. Запоріжжя / [наук. ред. Н. Г. Метеленко]; Запорізь. нац. ун-т, Інженер. навч.-наук. ін-т ім. Ю. М. Потебні. Одеса : Олді+, 2023. 751 с.

8. Глосарій з цифровізації соціально-економічних систем і бізнес-процесів (На шляху до досягнення цілей сталого розвитку). Суми : Університетська книга, 2024. 136 с.
9. Горовий Д. А. Інвестиційне забезпечення впровадження інновацій на промисловому підприємстві з урахуванням ризиків : монографія / Д. А. Горовий, А. В. Івахненко, О. В. Манойленко ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2023. 241 с.
10. Гречаник Б. В. Інвестиційно-інноваційні системи національної економіки: теоретико-прикладні засади формування, функціонування та управління : монографія / Б. В. Гречаник ; Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. Івано-Франківськ : Супрун В. П. [вид.], 2024. 347 с.
11. Диха М. В. Економіка сталого розвитку / М. В. Диха, В. В. Диха. Київ : Центр учбової літератури, 2024. 405 с.
12. Жук П. В. Територіальний розвиток, природне довкілля, економіка: наукові розвідки / Петро Жук ; [наук. ред. В. С. Кравців] ; НАН України, ДУ "Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Долішнього НАН України". Львів : АТБ, 2023. 257 с.
13. Інвестиційна діяльність : навч. посіб. для здобувачів освіти ВНЗ / В. В. Жебка [та ін.]. Київ : Дельта : Терещенко Є. Д. [вид.], 2023. 254 с.
14. Інвестиційне кредитування : навч. посіб. / [Б. І. Пшик та ін.] ; за ред. д-ра екон наук, проф. Б. І. Пшика ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Київ ; Львів: ГАЛИЧ-ПРЕС, 2023. 371 с.
15. Інвестиційний аналіз бізнес-проектів / Трусова Н. В. [та ін.] ; Тавр. держ. агротехнол. ун-т ім. Дмитра Моторного. Мелітополь : Вид. будинок Мелітоп. міськ. друк., 2019. 328 с.
16. Інноваційно-інвестиційний механізм забезпечення конкурентоспроможності країни : колект. монографія / [Бондарук Т. Г. та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. Л. Гальцової ; Класич. приват. ун-т, Каф. нац. економіки, маркетингу та міжнар. екон. відносин. Львів ; Торунь : Ліга-Прес, 2022. 259 с.

- 17.Інфраструктурі забезпечення сталого розвитку територій: інноваційний аспект : колект. монографія / [О. Омеляненко та ін.] ; за ред. Олени Омеляненко. Суми : Триторія, 2023. 225 с.
- 18.Зайцева І. Ю. Інвестування / І. Ю. Зайцева, М. В. Бормотова ; Укр. держ. ун-т залізн. трансп. Харків : УкрДУЗТ, 2017. 170 с.
- 19.Кавецький В. В. Управління ефективністю інвестицій промислових підприємств: сутність та особливості врахування потреб стекхолдерів : монографія / В. В. Кавецький, Н. В. Буреннікова ; Вінниц. нац. техн. ун-т. Вінниця : ВНТУ, 2022. 211 с.
- 20.Кальний С. В. Інвестування : навч. посіб. / С. В. Кальний ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Наукова столиця, 2023. 202 с.
- 21.Колесник Е. О. Управління конкурентоспроможністю металургійних підприємств в умовах ESG-інтеграції : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Колесник Елеонора Олександрівна ; Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2021. 20 с.
- 22.Концептуальні засади сталого розвитку транспортних і логістичних систем: монографія / [А. С. Галкін та ін.] ; за ред. проф. А. С. Галкіна ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : О. А. Мірошниченко [вид.], 2023. 270 с.
- 23.Матос П. ESG-принципи та відповідальне інституційне інвестування у світі: критич. огляд дослідж. / Педро Матос ; [пер. з англ. Наталії Сініциної]. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2020. 85 с.
- 24.Методико-прикладні засади управління інвестиційно-інноваційним забезпеченням цифрової трансформації економіки України : монографія / [М. Ю. Барна та ін.] ; Центр. спілка спожив. т-в України, Львів. торг.-екон. ун-т. Львів : ННБК, 2022. 380 с.
- 25.Методологія формування системи управління екологізацією секторів економіки : монографія / [Л. Є. Купінець та ін. ; за наук. ред. Л. Є. Купінець]; НАН України, ДУ "Ін-т ринку і екон.-екол. дослідж. НАН України". Одеса : ІРЕЕД НАНУ, 2022. 549 с.

26. Орел А. М. Управління конкурентним потенціалом в системі інноваційно-інвестиційного розвитку: детермінанти, механізми та стратегії : монографія. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 347 с.
27. Осадчук Н. В. Управління сталим розвитком регіону в умовах децентралізації : монографія / Н. В. Осадчук ; Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Сочінський М. М. [вид.], 2024. 186 с.
28. Освіта для сталого майбутнього: екологічні, технологічні, економічні і соціокультурні питання : колект. монографія / [О. А. Андрєєва та ін. ; ред.: В. П. Плавач, А. О. Касич, О. О. Бутенко] ; Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. Київ : КНУТД, 2024. 307 с.
29. Петрашко Л. П. Європейські моделі відповідального інвестування: адаптація в Україні : монографія / Л. П. Петрашко, С. В. Андрос, Т. В. Романьок ; Держ. ВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". Київ : КНЕУ, 2016. 262 с.
30. Просович О. П. Інвестиційний менеджмент : практикум / Ольга Просович, Ігор Кулиняк ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Растр-7, 2024. 110 с.
31. Рогач О. І. Основи міжнародного інвестиційного менеджменту О. І. Рогач, П. В. Дзюба ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Київський університет, 2021. 319 с.
32. Саїнчук Н. В. Інвестування / Н. В. Саїнчук, В. О. Семенюк, В. А. Биндю ; Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : ЧНУ ім. Юрія Федьковича : Рута, 2019. 207 с.
33. Соціально-економічні виклики у контексті сталого розвитку аграрного бізнесу : монографія / Байдала В.В. [та ін.] ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ : Наукова столиця, 2023. 207 с.
34. Соціально відповідальне інвестування для досягнення цілей сталого розвитку : [колект.] монографія / [колектив авт.] ; за заг. ред. О. Л. Пластуна; Сум. держ. ун-т. Суми : Мрія, 2023. 159 с.
35. Сталий розвиток і цифрові інновації : монографія / [Бабіч Юрій та ін.] ; за заг. ред. акад. НАН України Б. В. Буркинського [та ін.] ; НАН України, ДУ

- "Ін-т ринку і екон.-екол. дослідж. НАН України", Держ. ун-т інтелект. технологій і зв'язку. Одеса : ІРЕЕД НАНУ, 2024. 542 с.
36. Сучасні інноваційно-інвестиційні механізми розвитку національної економіки в умовах євроінтеграції : [матеріали X Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф.], 09 листоп. 2023 р. / [редкол.: В. В. Гришко, О. В. Комеліна]. Полтава : Нац. ун-т "Полтав. політехніка ім. Юрія Кондратюка", 2023. 193 с.
37. Управління та моніторинг бізнес-структур в системі цінностей сталого розвитку : монографія / Т. І. Данько [та ін.] ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Растр-7, 2023. 351 с.
38. Цифрова економіка і сталий розвиток: новітні тенденції у фінансах, обліку, менеджменті та соціально-поведінкових науках : зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. "Дням Ракоці" Закарпатського угорського ін-ту ім. Ференца Ракоці II 26-27 берез. 2024 р. Берегове : Рік-У, 2024. 464 с.
39. Laudato si: екологічний внесок для сталого розвитку суспільства : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 10-11 груд. 2019 р. : [зб. доп.] / [наук. ред. Карамушка В.] ; Бюро з питань екології Укр. Греко-Катол. Церкви [та ін.]. Київ ; Івано-Франківськ ; Дрогобич : Коло, 2020. 231 с.
40. Horizon Capital URL: <https://horizoncapital.com.ua/uk/>

ДОДАТКИ

Додаток А

Компоненти соціально відповідального інвестування

